

Torsdagen den 5 juni em.

Kl. 19.30

Den ekonomiska politiken, m. m.

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

8 § Fortsattes behandlingen av finansutskottets betänkande 1985/86:30, skatteutskottets betänkande 1985/86:50, finansutskottets betänkanden 1985/86:29 och 34 samt skatteutskottets betänkande 1985/86:38 (forts. från prot. 163).

Den ekonomiska politiken, m. m. (forts. FiU 30, SkU 50, FiU 29 och 34)

Anf. 61 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Det talas ofta i massmedia om socialdemokraterna och vpk som "det socialistiska blocket". Det är inte min avsikt att här och nu försöka att rent vetenskapligt definiera begreppet socialism, men vi kan rent allmänt ändå inte komma ifrån att socialism innebär en politik för arbete, trygghet, demokrati och social rättvisa. Socialistisk politik ser också sambandet mellan produktion och reproduktion. Den försöker se helheten och sätter inte upp någon konstgjord barriär mellan å ena sidan arbete i varutillverkning och distribution och å andra sidan arbete med omvårdnad av sjuka, äldre och barn liksom arbete inom skola och kultur. Socialism innebär rimligen att de svaga i samhället åtnjuter skydd, stöd och solidaritet genom samhällsgemenskapen. Men socialistisk politik måste också betyda brytande av fåtalsväldets och bolagens makt och att ekonomisk demokrati finns som siktmärke.

En socialistisk politik måste alltså öppna för utbyggnad inom områden där det finns en rad nu eftersatta, gemensamma behov i stället för att genomföra nedskärningar. Den kollektiva konsumtionen av socialt angelägen utrustning för gemensamma behov och ny utveckling är en framtidssektor som ger nya och viktiga arbetsuppgifter inom varuproduktionen och byggandet och som därför fungerar som ett slags motor för en rad branscher.

En politik med sådana förtecken – jag skulle vilja kalla dem socialistiska förtecken – kan t. ex. inte låta exportindustrins vinstökning komma i första rummet på kommunernas och därmed på de många svaga gruppernas bekostnad. En politik med en sådan inriktning är minst av allt socialistisk. Nedskärningar och begränsningar i kommunernas inkomster och verksamhet är däremot sedan gammalt ett äkta borgerligt varumärke. De borgerliga säger också rent ut att syftet med deras politik är att skaffa fram resurser för exporttillväxt och minskat budgetunderskott.

När kommunister och socialdemokrater före valet 1982 gemensamt och hårt kritiserade den borgerliga regeringens svängremspolitik mot kommunerna och talade om den politiken som ett hot mot arbete och social trygghet, upplevdes denna eniga samverkan som förhoppningsfull från arbetarklassens synpunkt. En seger för socialdemokraterna och vpk i valet skulle betyda, ansåg man, pengar till kommunerna.

Tyvärr har det visat sig att socialdemokraterna i regeringsställning fortsätter att pressa kommunerna med hänvisning till deras goda likviditet på 55 miljarder. Som vpk hela tiden påpekat visar regeringen däremot inget större intresse för att dra in mera av den likviditet på över 200 miljarder som enligt statistiska centralbyrån finns i det svenska näringslivet.

Vpk är starkt kritiskt till regeringens hårda politik mot kommuner och landsting. Kommunernas likviditet är mycket ojämnt fördelad och ofta ett resultat av framtvångad neddragning och oro för framtiden.

Inom industrin har länge noterats en nedgång av antalet sysselsatta. Mellan 1981 och 1984 t. ex. var minskningen 90 000. I detta läge har den gemensamma sektorns utveckling trots allt varit ett avgörande medel för att motverka arbetslöshet. Inom denna sektor har det under samma tid tillkommit 80 000 nya arbetstillfällen, som i stor utsträckning balanserar minskningen i industrin.

Men hur skall det nu gå? Det frågar jag mig efter att ha läst de senaste prognoserna för arbetslösheten i statens industriverks pressmeddelande nr 16. Där visas att det kommer att bli en ytterst besvärlig situation i glesbygd och på mindre industriorter.

Hur går det då, om den offentliga sektorns sysselsättningstillskott, enligt förslaget i betänkandet, skall skäras ned till 11 000 om året framöver? Hur kommer det att påverka arbetet för att klara en balansering av de påtagliga minskningar inom industrisektorn som tydligen är på gång hela tiden? Behovet av exempelvis vårdpersonal är stort, och personalnedskärningar hotar faktiskt servicen på många håll.

Den finansiella neddragning som föreslås är i reda pengar angiven till 6 miljarder för 1987. Till detta skall då läggas 1,7 miljarder i engångseffekt för 1987, som uppkommer genom omläggningen av systemet för utbetalning av det kommunala bostadstillägget.

Herr talman! Kommunerna är den samhällsorganisation som fungerar nära människornas vardagsverklighet. Uppe i statsapparaten kan man sitta mer eller mindre för sig själv och notera vad som inträffar, men det kan man inte göra på ett kommunalkontor ute i Sverige. Där får man varje dag indikationer på de problem som finns i bygden. Man har daglig kontakt med befolkningen och får också del av problem och bekymmer.

Det har blivit kommunernas roll att stödja och slå vakt om de svaga grupperna – de som behöver omsorg eller vård, barnen, de äldre, de sjuka, de arbetslösa och de utslagna. En statlig politik där man målmedvetet skär ned den kommunala sektorns resurser och, som nu är fallet, endast accepterar en enprocentig volymökning slår inte bara mot sysselsättningen utan också mot de svagaste, de oftast försvarslösa och mest hjälpbehövande.

Från vpk:s sida motsätter vi oss den föreslagna åtstramningen, som i förlängningen drabbar de redan utsatta. Det är däremot närmast en

självklarhet att de ekonomiskt starka, med sina kontakter och sin ekonomiska överlägsenhet, mycket väl kan klara sitt behov och trygga sin förtur genom privata lösningar.

I det nu aktuella betänkandet anser vpk, mot regeringen och mot de borgerligas intentioner, att en volymtillväxt på 3 % är rimlig för kommunerna. De borgerliga, liksom Svenska arbetsgivareföreningen, talar nu för tiden mycket vackert om bättre service genom privatisering. Detta tal betraktar vi som hyckleri, och det är i verkligheten ett uttryck för att kapitalets företrädare vädrar möjligheter till nya vinster på folkets legitima behov av vård, omsorg, kommunikationer, osv.

Hur slår nu denna åtstramningspolitik? Jag har studerat siffrorna för Strömsund i Norrlands inland – det finns förresten ett stort antal kommuner i samma läge. Andelen äldre i kommunen ökar hela tiden, och andelen unga minskar. Arbetslösheten är rekordhög och arbetslöshetsperioderna för var och en långa. Den regionalpolitik som förs förmår inte att stoppa den fortsatta utarmningen. Alla i de här bygderna vet att det ändå är kommunens relativa styrka som hjälpligt kan klara jobb och vård. För Strömsunds kommun innebär enbart de i betänkandet förslagna ändringarna när det gäller avräkningsordningen för det kommunala bostadstillägget en utgift på 11 milj. kr.

Det var under den borgerliga regeringstiden som statsbidraget till det kommunala bostadstillägget, KBT, sänktes i ett par etapper, från 43 % år 1979 till de 25 % som gäller i dag. Det är uppenbart orättvist att det – som en PRO-undersökning visar – föreligger skillnader på mer än 23 000 kr. per år mellan den kommun som betalar ut mest i bostadsbidrag och den kommun som betalar ut minst. Vpk:s förslag, att staten på sikt bör ta över hela kostnaden i form av ett bidrag som är anpassat till den faktiska hyran för en tvårummare på orten, är ägnat att skapa rättvisa. Men förslaget möter ringa förståelse i utskottet.

Så till den föreslagna höjningen av det kommunala grundavdraget med 1 500 kr. Det är ett i och för sig välkommet förslag för många av dem som sällan får glädja sig över att kunna göra avdrag när de deklarerar. Men när det gäller utbetalningen, avräkningen, har ju många kommuner räknat med att effekterna av detta förslag skulle komma först vid skatteutbetalningen 1989. Det blir nämligen kommunerna som får vidkännas den skatteinkomstminskning som följer av höjningen av detta avdrag. Om utskottet får igenom sitt förslag, blir det närmast som en överraskning för kommunerna – som har suttit och snickrat på budgeten och haft problem med att få det hela att gå ihop – att verkningarna skall visa sig redan nästa år. För nyss nämnda Strömsunds kommun visar det sig att den minskade skatteinkomsten till följd av förslaget kommer att uppgå till 7 milj. kr. För en så liten kommun är ju detta ett betydande belopp. Idén med skatteutjämningen är ju att den starkare solidariskt skall stödja den svagare, vilket väl är en god sak. Rent tekniskt sker det genom att kommunerna i systemet garanteras en viss skattekraft i procent av rikets medelskattekraft. Tidigare har staten svarat för de höjningar som hade samband med ökningen av medelskattekraften. Det nya är att denna ordning ersätts med en växande kommunal skatteutjämningsavgift till staten för att finansiera stora delar av skatteutjämningen. För

1987 skall avgiften utgå med 61 öre. Även en måttlig inflation innebär risk för att avgiften i fråga snart är uppe i en krona per skattekrona. Det är en sak att sitta i en avlägsen byråkrati och teoretisera om dessa frågor men en annan att tackla dem i det verkliga livet. Skatteutjämningsavgiften innebär för exempelkommunen Strömsunds del att den drabbas av kostnader på 4 milj. kr., som förtar en betydande del av skatteutjämningsens effekt.

I avvaktan på en verklig kommunalskattereform har vårt parti i skatteutjämningsutredningen – där jag satt med som ledamot – avvisat systemet med skatteutjämningsavgift. I dag kommer vi för övrigt i omröstningen att i andra hand stödja reservation 15, där det yrkas på ett ökat anslag till skatteutjämnings med 1 miljard.

Den mångomtalade höga likviditeten i kommunerna – som anges som skäl till att man kan göra nedskärningar i kommunernas resurser – var i Strömsunds kommun 30 % år 1983. Det är ju en hyfsad likviditet. Men nu sjunker den stadigt år från år. För 1986 torde kommunens likviditet vara runt 10 %. För 1987 visar beräkningarna på oroväckande försämrade likviditet. Redan nu pekar alla tecken på en kronas skattehöjning.

Att jag här har tagit Strömsund, min hemkommun, som exempel innebär inte att storstadskommunerna skulle vara på något sätt förskonade. De har måhända ett hygglicare skatteunderlag men brottas samtidigt med storstadens växande sociala problem och därav följande ökade kostnader.

Det här blir i själva verket i det långa loppet ohållbart. Vi måste ha i minnet att medan kommunerna i stort sett är hänvisade till en proportionell skatt på fysiska personer, har staten helt andra lagliga möjligheter för finansiering med fördelningspolitisk profil. Men var finns i det fallet – det skulle jag vilja fråga – den stora uppslagsrikedom som finansdepartementets experter visar när det gäller övervältring på kommunerna?

Vi närmar oss nu ganska snabbt en kris för det nuvarande skattesystemet. Genom att bygga vidare på skatteutjämningsens solidaritetsidé, vars modell och teknik för beräkning av kriterier på kommunala basbehov ytterligare kan förfinas och byggas ut, vid fördelning av resurser från en ny enhetlig skatt för såväl stat som kommun bör det vara möjligt att komma en bit på vägen, och det har också vårt parti föreslagit. Vi vill ha en statskommunal enhetsskatt. Det skulle visserligen vara en dellösning men ändå en viktig milstolpe på vägen mot produktionsbeskattning som en källa till samhällets viktigaste inkomster.

Det måste nu, herr talman, bli arbetarrörelsens sak att finna vägen till en mer varaktig lösning på såväl statens som kommunernas finansieringsfrågor. Att använda kommunerna och landstingen som mjölkko för att snygga till statens budgetsaldo är det sämsta av provisorier, och det sker i ett läge då finanshusens överlikviditet och utlandsinvesteringarna når rekordhöjder.

Här döljer sig helt klart möjligheterna att via olika åtgärder på förmögenhets-, företags- och aktieomsättningsskatternas område finna en för medborgarna mera rättvis och framkomlig väg till nya samhällsresurser och investeringar för framtiden. Det gäller att ta ett kraftigare nappatag med storfinansens och skona de redan svaga grupperna. Nya politiska och fackliga opinioner kommer med växande styrka att kräva en bättre fördelningspolitik som riktar sig mot kapitalägarnas fåtalsvälde, liksom att kräva en demokra-

tisk ekonomi och en utbyggd, demokratiserad gemensam sektor.

Med det här inlägget, herr talman, yrkar jag bifall till vpk:s reservationer.

Prot. 1985/86:164
5 juni 1986

Anf. 62 ARNE ANDERSSON i Gamleby (s):

Herr talman! Jag avser inte att disponera hela min förutanmälda tid. Med hänvisning till de närmast tidigare inläggen i den här diskussionen behöver jag inte använda hela tiden.

I finansutskottets betänkande nr 29 redovisar utskottet sin uppfattning om den kommunala ekonomin och utvecklingen inom den sektorn. Utskottets redovisning är en följd av de förslag på det kommunalekonomiska området som regeringen förelägger riksdagen i 1986 års kompletteringsproposition.

I det övergripande ekonomiska sammanhanget spelar primär- och landstingskommunernas ekonomiska verksamhet och ekonomiska planering en betydande roll. Så svarar kommunerna för något mer än 70 % av den offentliga sektorns totala konsumtion och investeringar. Detta förhållande gör det naturligtvis nödvändigt för regeringen att noga följa utvecklingen inom det kommunalekonomiska området samt att föreslå åtgärder för en rimlig anpassning till den övergripande ekonomin och dess målsättningar.

Det står helt klart att den kommunala finansiella situationen för innevarande år och för år 1987 är mycket god. För år 1988 kan förutses en viss försämring. Försämringen för år 1988 skall dock ses med utgångspunkt i 1986 och 1987 års mycket goda finansiella nivå. Men detta gäller de generella förhållandena. Det finns naturligtvis ett antal kommuner och landsting som man inte kan påstå ha en god finansiell situation. Av det skälet föreslår regeringen i propositionen att särskilda medel om ca 400 miljoner anvisas för insatser till kommuner med en svagare ekonomisk situation. Jämsides därmed föreslår regeringen möjligheter till tidigare disposition av likviditetskontona. Utskottet instämmer i dessa förslag.

Herr talman! Egentligen skulle det vara onödigt att föra en stor och omfattande debatt om indragningar för kommunerna med hänvisning till den allmänna inriktningen från de borgerliga partierna. De är överens med regeringen om att det är nödvändigt att företa indragningar. Det är litet olika nivåer i folkpartiets, moderaternas och centerns förslag, men i princip anser man att det i den ekonomiska situation vi har är angeläget att kommunerna får medverka.

Utskottet biträder också förslagen i propositionen om höjning av skatteutjämningsavgiften med 10 öre per skattekrona, och av avgiften på kommunernas skatteunderlag med 13 öre per skattekrona, liksom den totala indragningen som sammanräknas i propositionen till ca 6 miljarder plus den engångseffekt som härrör sig från omläggningen av systemet med utbetalning av KBT.

Moderaternas förslag till neddragningar i motioner och reservationer ligger ca 1,1 miljarder över regeringens och utskottets förslag. Samtidigt föreslår moderaterna ett temporärt skattestopp för kommunerna och nolltillväxt för den kommunala konsumtionen.

Man kan ju fråga hur det står till när moderaterna i andra sammanhang talar om frihet för kommuner och andra. Här framlägger man ett förslag som mycket väsentligt beskär den kommunala friheten genom en inskränkning i

Den ekonomiska politiken, m. m.

den gamla kommunala beskattningsrätten. Det är något man bör iaktta när man studerar moderaternas förslag i dessa sammanhang.

Folkpartiets förslag till indragningar från kommunerna är ännu något högre, i runda tal 1,8 miljarder högre än propositionens förslag. Man har också en del förslag om andra finansieringssätt än vad regeringen och utskottet föreslår.

Centerpartiet föreslår en lägre indragning än regeringen och utskottet; det rör sig om 1,2 miljarder.

När man gör den här bedömningen kan man väl ändå konstatera att regeringens förslag på i runda tal 6 miljarder i indragningar är hyggligt anpassat i förhållande till centerns något lägre nivå och moderaternas och folkpartiets något högre. Sedan kan man alltid diskutera det sätt varpå man gör indragningarna.

Vpk:s förslag skulle innebära en årlig tillväxt på drygt 3 % av den kommunala konsumtionen. Det skulle innebära en avsevärd kommunal konsumtionsexpansion. Det är naturligtvis svårt att ur det här materialet utläsa hur kommunerna skulle klara en sådan expansion. Det framgår inte av motionen. Vi har visserligen hört en hel del synpunkter från Sven Henriksen om att det finns kapital inom andra sektorer, men var finns inte närmare angivet.

Herr talman! Betänkandet behandlar också en serie enskilda motioner, som är väckta dels under den allmänna motionstiden, dels i anslutning till den reviderade finansplanen. Jag avstår från att kommentera alla dessa motioner, men vill ta upp en av dem, nämligen 596 av Helge Hagberg m. fl. Vi delar i princip motionärernas uppfattning om speciella insatser för de kommuner som drabbas hårdast av de generella åtgärder som vi föreslår. Vi har alltså i princip samma uppfattning som motionärerna.

Herr talman! Jag vill vid detta tillfälle yrka bifall till utskottets hemställan på punkterna 1–14 och avslag på samtliga till betänkandet fogade reservationer 1–22.

Rune Rydén tog i sitt inlägg upp ett resonemang om tidigare diskussioner om indragningar från kommunerna. Han säger att vi var negativa till det förslag som de borgerliga partierna förelade riksdagen. Det är riktigt. Men det var under helt andra ekonomiska förhållanden. Då fanns inte den likviditetssituation i flertalet kommuner som finns i dag. En rad andra faktorer spelar också in. Inflationssituationen är faktiskt radikalt förändrad i förhållande till den period då de borgerliga regeringarna styrde och skötte ekonomin i landet. Det påverkar naturligtvis i väsentlig grad även kommunernas ekonomi.

Rune Rydén tyckte att det är litet konstigt att man betalar ut 100 miljoner och samtidigt drar in dessa i annat sammanhang. Rune Rydén måste lära sig litet om utjämningspolitiken, för det handlar faktiskt om det.

I övrigt har jag ingen direkt anledning att kommentera de olika inläggen. Rolf Kenneryd efterlyste ett skatteutjämningsförslag. I och för sig kan vi alla naturligtvis tycka att det hade varit angeläget med ett sådant förslag. Men skatteutjämningskommitténs förslag var av den arten att det behövde bearbetas. Regeringen måste närmare studera effekterna av ett genomförande av förslaget innan man för det fram till beslut. Av det skälet har försening

uppstått. Nu har regeringen uttalat att ett förslag kommer att föreläggas riksdagen för att skatteutjämning skall kunna tillämpas från 1988.

Prot. 1985/86:164
5 juni 1986

Den ekonomiska politiken, m. m.

Anf. 63 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Arne Andersson i Gamleby säger att det råder en ganska stor samstämmighet beträffande uppfattningen om kommunernas ekonomi. Det kan jag gärna hålla med honom om. Det är trevligt att vi har nått fram till denna samstämmighet. Det finns vissa kommuner och vissa landsting som har en svår ekonomi, som också Arne Andersson nämnde. Ett av dem är Malmöhus läns landsting.

Vi tycker att det är märkligt att socialdemokraterna så snabbt har ändrat sin inställning. För ett år sedan sade de att de moderata besparingsförslagen, som då var väsentligt mindre än vad som gäller i dagsläget, var totalt oacceptabla ur sociala, regionala och kommunala aspekter.

Arne Andersson säger: Ja, men då var det andra ekonomiska förhållanden. Jag skulle bra gärna vilja veta vilka ekonomiska förhållanden som var så avgörande annorlunda för kommunerna och landstingen att de resonemangen ur socialdemokratisk synpunkt var giltiga!

Vi reagerar nämligen mot att socialdemokraterna har haft en annorlunda argumentation för så kort tid sedan men i dagsläget accepterar ungefär samma besparingsstorlek som vi moderater. Skillnaden är inte så särskilt stor, som Arne Andersson mycket riktigt har påpekat.

Arne Andersson har också tagit upp frågan om det kommunala skattestoppet och sagt att det innebär att man inskränker den kommunala friheten. Nej, det gör det inte enligt min uppfattning, därför att det kommunala skattestoppet är övergripande och hindrar kommunerna att alltför snabbt höja skattenivån så att den får allvarliga samhällsekonomiska effekter. Kommunerna har fullständig rättighet att inom de givna ekonomiska ramarna i övrigt inrätta sina omständigheter så som de själva önskar. De kan göra de besparingar och omprioriteringar som de finner lämpliga och riktiga.

Vad gäller den nya "skatteutjämningsavgiften" menar vi från moderat håll att den inte är någon skatteutjämningsavgift som ibland sägs, utan en avgift per skattekrona. Den får därför olyckliga konsekvenser. Vi är för ett skatteutjämningsystem och beklagar, som jag sade i debatten tidigare, att det inte kommer redan 1988 som vi önskade utan först senare.

Den avgift som Arne Andersson talar om går vi emot därför att den är ett lättsamt sätt att få in bidrag till staten. Det är inte någon skatteutjämning i vanlig bemärkelse. Vi tycker tvärtom att den är näst intill omoralisk, och vi beklagar att folkpartiet har följt med socialdemokraterna i det här fallet.

Vad finns det för logik i att använda en sådan här skatteutjämningsavgift, Arne Andersson?

Anf. 64 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Arne Andersson i Gamleby hade just inga kommentarer till det jag sade i mitt anförande, som handlade om långtidsutredningen och de ekonomiska analyser som ligger bakom vår uppfattning om den kommunala expansionen. Jag fann inte att Arne Andersson i Gamleby hade någon egentlig motivering alls till de förslag som han ställde sig bakom, annat än att

det var regeringen som hade framställt förslagen. Det tycker jag var en aning magert.

Om folkpartiets förslag sade han just bara att det är för mycket pengar vi drar in. Jag skulle gärna vilja efterlysa en något rejälare motivering.

Det är nämligen så att samma utskottsmajoritet som står bakom finansutskottets betänkande 30, som vi debatterade tidigare på dagen, har citerat långtidsutredningen på just det sätt som jag har beskrivit och talat om att alltför mycket går till konsumtionsökning och alltför litet till den konkurrensutsatta sektorn. Jag beklagar att utskottsmajoriteten av detta resonemang – i vilket oppositionen har instämt – inte har dragit någon slutsats alls. Det har däremot vi från folkpartiet gjort och därför redovisat indragningar från kommunerna av den storlek som gör resonemanget konsistent och ekonomiskt hållbart.

Låt mig också säga att det skulle vara intressant att höra Arne Andersson i Gamleby referera någon socialdemokrat som för t. ex. tio månader sedan, i valrörelsen 1985, sade ett enda ord om några kommande indragningar av kommunala pengar. Jag tror inte att det finns någon sådan att uppbringa, men om Arne Andersson kan hitta någon så skulle jag mycket gärna vilja veta det. Det har nämligen samband med den mycket hastiga omsvängningen i den socialdemokratiska politiken, som jag tror är ett moraliskt problem för partiet.

Jag vill sedan passa på att svara på en fråga från Rolf Kenneryd. Han beskrev hur många egna rum inom långvården som man skulle kunna åstadkomma med de 3 miljarder som skiljer folkpartiets besparingsnivå från

...

Anf. 65 TREDJE VICE TALMANNEN:

Repliken gällde Arne Andersson i Gamleby.

Anf. 66 SVEN HENRICSSON (vpk) replik:

Herr talman! Utskottets talesman tog upp vårt förslag om att man skulle trygga en 3-procentig volymökning i kommunerna och ville ha besked om hur vi såg på finansieringen. Jag kan svara att vi först och främst motsätter oss de hårda indragningar som nu föreslås från statens sida. Vi har också i andra sammanhang sagt: Rikta uppmärksamheten på de 234 miljarder i likviditetsöverskott som finns inom företagssektorn! Finn metoder och former för att kanalisera åtminstone en del av detta till den allmänna verksamheten! Då kan vi klara finansieringen.

Jag skulle vilja fråga Arne Andersson i Gamleby: Hur tycker han att man skall göra när man sitter i kommunerna och sliter med att försöka få budgeten att gå ihop och tvingas skära ned därför att man genom den här politiken får en finansiell situation som är omöjlig? Skall man öka antalet barn inom grupperna i barnomsorgen, minska vårdpersonalen ute på institutionerna, eller dra ned antalet vårdplatser i sjukvården? Det skulle vara intressant att höra om Arne Andersson har ett gott råd att ge till de många av oss som är verksamma ute i kommunerna och just nu arbetar med KELP och andra budgetarbeten.

Anf. 67 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! Arne Andersson i Gamleby noterar med en viss självbelåtenhet att regeringens förslag till indragning kan betecknas som väl avvägt. Ja, det har vi läst i betänkandet. Men det var ett nytt argument som Arne Andersson använde nu. Han sade nämligen att det skulle vara väl avvägt därför att det ligger mitt emellan centerpartiets förslag å ena sidan och moderaternas och folkpartiets förslag å andra sidan. Jag noterar det som en putslustighet. Det är väl inte säkert att den uppgiften var lika väl övervägd som Arne Andersson anser volymen vara.

Jag vill fråga Arne Andersson: Fyller inte den senaste tidens villrådighet och osäkerhet när det gäller lönerörelsens utveckling på det offentliga området också Arne Andersson med en viss oro? I mitt anförande pekade jag på att 1 % avvikelse beträffande löneutfallet är lika stor som mellanskillnaden mellan oss i centerpartiet och socialdemokraterna, dvs. 1,2 miljarder. Gör Arne Andersson samma bedömning nu av utfallet av lönerörelsen på den offentliga sektorn som han och finansministern gjorde vid tidpunkten för upprättandet av den reviderade finansplanen?

Anf. 68 ARNE ANDERSSON i Gamleby (s) replik:

Herr talman! Rune Rydén återkommer till att vi skulle ha ändrat inställning snabbt. Det har vi inte gjort. Jag vet inte vad han menar med snabbt. Jag redovisade motiven för att motsätta oss de förslag till förändringar och neddragningar som moderaterna och övriga borgerliga partier hade under sin regeringsperiod. Vi menar att det fanns andra möjligheter och andra nivåer och motsatte oss den inriktning som de borgerliga hade. Det fanns, som jag tidigare sade, en serie skäl till det.

Med hänvisning till Rune Rydéns senaste inlägg vill jag sedan säga att det är helt klart att vi har olika uppfattningar om vad frihet i kommunerna innebär. Jag anser att det vore ett mycket allvarligt angrepp på kommunernas frihet att införa temporärt skattestopp.

Anne Wibble efterlyser mina kommentarer. När det gäller långtidsutredningens allmänna synpunkter skulle det leda till en lång och omfattande diskussion om olika inriktningar i det ganska digra materialet, och jag tillåter mig att avstå från att diskutera det avsnittet.

I sitt första inlägg nämnde Anne Wibble att kommunerna har tillåtit att expandera för snabbt. När det gäller dessa sammanhang kan man kanske diskutera om det inte ligger en viss riktighet i det påståendet. Men under 1960-talet och 1970-talet var det egentligen inte så stora diskussioner om den expansionen. Den var behövlig, och jag kan inte erinra mig att några väsentliga åsiktsskillnader i fråga om denna expansion kommit till uttryck från något av de borgerliga partierna – möjligen i ett och annat sammanhang, men det var marginellt.

När det gäller storleken på indragningarna har jag tidigare redovisat de olika nivåerna. Det är klart att det rör sig om miljardbelopp, men det kan ändå inte vara avgörande i den totala bedömningen. Jag hävdar fortfarande att den nivå som föreslås från regeringens sida är hyggligt anpassad. Eftersom moderaternas och folkpartiets förslag ligger över med någon miljard och centerns under tyckte jag, som jag sade tidigare, att det fanns anledning att

Prot. 1985/86:164
5 juni 1986

Den ekonomiska politiken, m. m.

säga att regeringens och utskottets förslag kunde vara rimligt.

Sven Henriksen! Jag är också kommunalt engagerad, även om jag inte deltar i några verkställighetssammanhang, och jag vet att det föreligger en serie svårigheter. Det har alltid varit besvärligt för kommunerna att klara den ekonomiska utvecklingen. I år och nästa år klarar de flesta kommuner de här frågorna ganska elegant – också med hänsyn till möjligheterna till utjämning via särskilda anslag från riksdagens sida, som jag tidigare nämnde.

Anf. 69 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Jag vill till Arne Andersson i Gamleby säga att socialdemokraterna motsatte sig inte bara våra besparingar vad gäller motiven, utan de bestred även att det över huvud taget behövdes besparingar på den kommunala sidan. Det är nog så, som Anne Wibble har sagt här, att det inte fanns någon socialdemokrat som i valrörelsen sade att man behövde göra några som helst besparingar på den kommunala sidan. Men när vi kom fram till januari månad i år lade socialdemokraterna i budgetpropositionen fram förslag som låg mycket nära de moderata förslagen, så nära att man ibland undrar om de inte använde kalkerpapper. Då var vi också delvis överens om den väg vi skulle använda, nämligen att skära ned på de specialdestinerade bidragen.

Sedan har socialdemokraterna ändrat uppfattning när det gäller vägen men inte när det gäller målet; de har tvärtom ökat sina besparingar ytterligare. Jag har i mitt tidigare anförande sagt att det innebär problem för kommunerna att man på det här sättet stegvis ändrar målsättningen. Det hade varit riktigare om socialdemokraterna redan i budgetpropositionen i januari hade talat om hur stor nedskärning man avsåg att göra.

När det gäller det kommunala skattestoppet vill jag bara säga att det behövs ett preliminärt skattestopp. Om man gör nedskärningar för kommunerna finns det en väldigt enkel väg för dem att behålla sina möjligheter till volymexpansion – genom att höja skatten.

Man måste under ett övergångsskede sätta press på kommunerna, och den enklaste och bästa vägen i det avseendet är att införa ett temporärt skattestopp. Då tvingas de att anpassa sig till det nya ekonomiska läget. Vi behöver ha en begränsning av kommunernas volymexpansion. Det har ju även Arne Andersson sagt. Den når man enklast genom de åtgärder som jag har föreslagit.

Anf. 70 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Arne Andersson i Gamleby påstår att vi inte skulle ha varit oense under 1970-talet, och han menar kanske också i början av 1980-talet, om den kommunala expansionen. Jag förmodar ändå att Arne Andersson minns de ganska hätska ord som användes beträffande den borgerliga regeringens förslag om indragningar från kommunerna i början av 1980-talet. Det handlade om stöld och konfiskation – jag vet inte allt.

I och för sig är det naturligtvis vällovligt och bra för svensk ekonomi att socialdemokraterna nu har ändrat uppfattning, men det skulle otvivelaktigt ha varit väldigt mycket bättre om man inte hade gjort detta avbrott under perioden 1982/1983–1984/1985 och därmed tappat tre års tid, när den

kommunala expansionen kunde ha hållits tillbaka. Då skulle det nämligen ha funnits ett väsentligt bättre utrymme för löntagarnas reallöneökningar, vilket man nu har insett från socialdemokratisk sida. Jag tolkar den omsvängning som vi kan konstatera på det viset att socialdemokraterna nu har insett att det krävs en kommunal begränsning för att man skall kunna ge löntagarna önskvärd reallöneökning. Det är bara att beklaga att denna insikt har kommit väl sent.

Det är litet tråkigt att utskottets talesman i den debatt, där man behandlar ett betänkande som har stor betydelse för den ekonomiska politiken och för den ekonomiska utvecklingen i en så viktig del av ekonomin som kommuner och landsting, inte vill något kommentera den ekonomiska analys som ligger till grund för utskottsmajoritetens ställningstaganden utan bara begränsar sig till att säga att utskottsmajoriteten föreslår belopp som ligger på en rimlig nivå. Något litet mer av insikter hade varit vällovligt.

Anf. 71 SVEN HENRICSSON (vpk) replik:

Herr talman! Eftersom det råder tvivel om yrkandena vill jag börja med att yrka bifall till samtliga vpk-reservationer i de nu behandlade betänkandena. finansutskottets betänkande 30, skatteutskottets betänkande 50, finansutskottets betänkanden 29 och 34 samt skatteutskottets betänkande 38.

Så till frågan. Jag vet att det finns svårigheter också i Västervik. Arne Andersson i Gamleby. Det är bra att man har kännedom om problemen när man är ledamot av riksdagen och är med om att ytterligare skära i kommunernas resurser. Men det borde leda till att man motsatte sig dessa nedskärningar. Det är inte bara så att dessa nedskärningar har verkningar i år och nästa år, utan det sprider sig en sorts politisk betänksamhet och rädsla i kommunerna för vad som kan dölja sig bakom hörnet. Det leder till att man börjar skära ned och hålla igen på alla punkter. Det i sin tur går ut över sysselsättning, vård, den kommunala aktiviteten för de svaga grupperna, och det kan inte vara socialdemokratisk och ännu mindre socialistisk politik, Arne Andersson. Det drar ned hela den aktiva, offensiva verksamhet som borde känneteckna våra partiers verksamhet.

Anf. 72 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! Jag fick inget svar av Arne Andersson i Gamleby på mina två frågor. Jag utgår ifrån att det var tidsbristen som avhöll honom från att svara, och jag vill därför upprepa frågorna: Gör Arne Andersson samma bedömning av utfallet av lönerörelsen på den offentliga sektorn nu som vid tidpunkten för den reviderade finansplanens upprättande? Om han inte gör det, inger denna förändrade insikt någon oro när det gäller avvägningen av de kommunala indragningarna? Gör Arne Andersson någon annan bedömning när det gäller avvägningen av nivån på indragningarna?

Jag skulle vilja vädja till Arne Andersson att i sitt avslutande inlägg lämna de historiska aspekterna på detta ämnesavsnitt åt sidan och ge svar på dessa bägge frågor, som gäller nuet och framtiden.

Prot. 1985/86:164
5 juni 1986

Den ekonomiska politiken, m. m.

Anf. 73 ARNE ANDERSSON i Gamleby (s) replik:

Herr talman! Rune Rydén säger att man från socialdemokraternas sida inte i några sammanhang talade om neddragningar under den borgerliga regeringstiden. Men nog gjorde vi väl det, även om vi inte i detalj pekade ut dessa. Vilken politiker kunde avstå från att påtala nödvändigheten av att få ned det orimliga budgetunderskott som hade uppstått under de här åren? Men naturligtvis måste även kommunerna agera när det gäller att få ned underskottet.

I budgetpropositionen anges att regeringen avser att komma med kompletterande förslag i den reviderade finansplanen. Visserligen anges inga nivåer, men det var svårt att göra det i detta sammanhang.

Sedan till Rolf Kenneryds sista fråga – med tanke på tidsfaktorn måste jag faktiskt få ta frågorna i en viss ordning. Självfallet finns det skäl att hysa oro över lönerörelsen och utvecklingen av denna. Men jag är inställd på, och jag hoppas även, att de inriktningar som anges i finansplanen skall hålla. Om de inte skulle hålla, är jag övertygad om att det ändå blir en rimlig förändring – i varje fall hoppas jag det. Jag hoppas också att kommunerna inte skall få alltför stora bekymmer, vid sidan av de bekymmer som i övrigt kan förekomma i sådana här sammanhang. Även om det skulle bli en viss variation i förhållande till tidigare finansplaner, tror jag att kommunerna kan balansera det. Sedan får vi, som alltid, se hur utvecklingen blir.

Anne Wibble efterlyser fler kommentarer. Men jag inledde, herr talman, med att meddela att jag avsåg att begränsa mitt inlägg, bl. a. för tidsvinnande. Därför har jag inte gjort ytterligare kommentarer. I viss utsträckning finns det en redovisning i utskottets betänkande, till vars hemställan jag tidigare har yrkat bifall.

Tredje vice talmannen anmälde att Rune Rydén och Anne Wibble anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 74 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag skall säga några ord till den lilla tappra skara som denna vackra försommarekväll föredrar att sitta här i kammaren.

Först ett par ord om sparandet. Nu har vi diskuterat ekonomi ända sedan kl. 9.00 i morse. Både statsministern och partiledarna har varit i farten, och då är det inte så lätt att vara alltför entusiastisk. Jag har en känsla av att vi just nu spelar en evakueringsmatch. En viktig fråga som vi har att diskutera är ändå frågan om sparandet. Förutom kompletteringspropositionen har vi också haft att behandla ett antal motioner – dels motioner väckta med anledning av kompletteringspropositionen, dels några motioner som väcktes under den allmänna motionstiden i januari.

Innan jag går över till att kort kommentera ett par av de 13 reservationer som har fogats till finansutskottets betänkande 34 vill jag återge några meningar i detta betänkande. Ett enigt utskott uttrycker sig reservationslöst på följande sätt:

”Den svenska ekonomin har under det senaste decenniet präglats av en permanent sparandebrist. — — Hushållens reala sparande har minskat kontinuerligt sedan år 1979 — — hushållens sparkvot, dvs. sparandet i

relation till de disponibla inkomsterna, har sjunkit till en mycket låg nivå.”

Till sist slår ett enigt utskott fast följande: ”Sammanfattningsvis kan konstateras att det totala sparandet är för lågt.”

Det är ett enigt utskott som tecknar denna mörka bild av sparandets utveckling.

Vi moderater har i många år förordat en politik som syftar till att stimulera hushållssparandet. Vi har radat upp en mängd förslag för att få i gång sparandet. Jag skall inte ta upp tid med att räkna upp alla förslag; de finns i vår kommittémotion. Låt mig bara understryka att sänkt marginalsatt och kampen mot inflationen är mycket viktiga instrument i sammanhanget.

Som jag nämnde innehåller betänkandet 13 reservationer, därav flera gemensamma borgerliga. Vi moderater godtar regeringens förslag om ändring i allemanssparandet, när det gäller både kapitalbeloppets höjning och en justering av räntan. Däremot säger vi nej till bosparande inom ramen för allemanssparandet. Vi säger också nej till ett begärt anslag om 15 milj. kr. för informationsinsatser om sparmedel i skattefonderna.

Om reservation 3 vill jag säga några ord. Det är den för oss moderater principiellt viktigaste reservationen. Den beskriver själva fundamentet för moderat sparideologi. Staten, menar vi, skall stimulera till en förmögenhetsbildning för den enskilde. Ansvar för den framtida tryggheten skall flyttas från det allmänna till de enskilda hushållen. Det fungerar som ett privat skyddsnät. Det ger trygghet. För det har vi satt upp ett sparmål. Vi menar att hushållen skall ha ett sparkapital som motsvarar den genomsnittliga årslönen för den enskilde.

Detta tycker utskottsmajoriteten är bra. I sak håller de med oss, men man anser att målet är för avlägset. Men det är det inte. Inte med vår politik. Jag tror, herr talman, att socialdemokraterna har andra bevekelsegrunder för sitt motstånd mot vår sparpolitik.

I går hade Svenska Dagbladet på ledarplats en intressant och läsvärd artikel. Man analyserar i den ledaren en rapport för Näringslivets Ekonomifakta som Leif Widén har lämnat om sparpolitiken i Sverige, Västtyskland och Japan. Denna artikel är så bra, herr talman, att jag skall be att få läsa in några stycken till riksdagens protokoll. Innehållet är i sak riktigt, och argumentationen för den sak jag har talat om är stark. När man har redogjort för sparförhållandet i Västtyskland och Japan – bl. a. har det västtyska sparandet som infördes under socialdemokraten Brandts regeringstid nämnts – skriver man så här: ”I Sverige har socialdemokratin på ideologiska grunder föredragit kollektivt sparande framför privat. Man ville aktivt förhindra en allmän privat egendomstillväxt. Inte minst gäller det aktieägan- det, där enskildas aktiesparande är långt hårdare beskattat än institutioners och företags aktieinnehav.

Men den socialdemokratiska politiken har också haft andra bevekelsegrunder. Enligt ekonomiska teorier som omhuldas av socialdemokratins intelligentia, men som i dag ganska entydigt vederlagts av vetenskapen, ansågs staten och kollektiva sparinstitut vara bättre och mer rationella sparare än de enskilda människorna. – – – I västtysk diskussion har man också framhållit betydelsen av att hushållen sparar till ett eget kapital ur allmän social synvinkel. Förutom den rent ekonomiska tryggheten, ger

Prot. 1985/86:164
5 juni 1986

*Den ekonomiska poli-
tiken, m. m.*

sparandet också hushållen en självständigare ställning gentemot såväl arbetsgivare som organisationer och myndigheter.

Hur främmande klingar inte sådana teser i den – – svenska socialdemokratins öron. För vår nya överhet i kanslihus och vid bidragskranar i fonder, landsting och kommuner, är detta en omstörtande tanke.

Ty om hushållen själva finge spara till social trygghet och ekonomiskt oberoende – hur skulle då medborgarens vanor och verksamhet kunna styras? Stora delar av den kollektiva förmyndarorganisation som mödosamt byggts upp av nitiska politiker, ombudsmän och fogdar skulle då hotas.”

Herr talman! Jag skulle inte ha kunnat säga detta bättre.

Jag yrkar med detta mitt inlägg bifall till de till betänkandet fogade reservationerna med moderata namnunderskrifter.

Anf. 75 LARS DE GEER (fp):

Herr talman! I internationella sammanhang brukar man skilja mellan de utvecklade industriländerna å ena sidan och utvecklingsländerna å andra sidan. Till de senare brukar räknas sådana länder där inkomsten per capita ligger under 1 000 dollar per år. Eftersom detta värde för Sveriges del ligger vid 14 000 dollar per år, placerar vi oss med detta värdes hjälp bland världens mest välmående länder.

I många viktiga nationalekonomiska diskussioner brukar man också efterfråga ett lands sparande, eftersom detta är av central och strategisk betydelse för ett industrilands tillväxt. Efter att under 1970-talet ha haft ett sparande som motsvarade ca 4 % av hushållens inkomster har Sverige under 1980-talet ramlat ned till en absolut jumboplats bland världens industriländer; vårt sparande är noll eller t. o. m. något negativt. Att så blivit fallet utan stort väsen bland våra nationalekonomer och ekonomiska journalister är anmärkningsvärt, men samtidigt typiskt. Sparandet tillhör inte de områden som står i centrum för debatten i Sverige, inte ens när frånvaron av sparande gjort oss starkt beroende av utlandet för att finansiera inom landet nödvändiga investeringar.

För år 1985 såg vår ekonomis sparande ut på följande sätt:

Offentlig sektor inkl. riksbanken	– 5 miljarder
Näringsliv och bostäder	– 29
Banker m. m.	+ 6
Privat försäkring	+ 18
Hushållen	0

Landets förmåga att täcka egna sparbehov – 10 miljarder

Mot bakgrund av den uppräkningsen är det helt logiskt att underskottet i Sveriges bytesbalans gentemot utlandet blev just 10 miljarder, som vi alltså i fjol netto lånade utomlands för investeringar inom landet. Men samtidigt är det skrämmande att socialdemokraterna utreder och förbereder en realrätteskatt, riktad just mot försäkringssparandet. Att införandet av en sådan skatt skulle få förödande konsekvenser på tecknandet av nya försäkringar har folkpartiet framhållit i sin motion 729, kring vilken alla icke-socialistiska partier enats i reservation 13. Vad som framgår av nyss uppräknade siffror är

också det faktum att utan försäkringssparandet är det praktiskt taget inget kvar av sparande i Sverige. Det offentliga skulle säkert använda de nyintagna skattepengarna till konsumtion, och kvar skulle bli ett tredubblat bytesbalansunderskott. Nu blir naturligtvis siffrorna för 1986 ändå bättre än för 1985, beroende på sänkta oljepriser och sänkta räntor samt på lägre dollarkurser. Men en slutsats är klar: införs en realränteskatt går luften ur det enda sparande av betydelse som vi fortfarande har i Sverige. Jag bortser då från allemanssparandet, eftersom detta i sin helhet går åt till att täcka statens budgetunderskott och inte representerar något faktiskt sparandetillskott till vår ekonomi förrän den offentliga sektorn i sin helhet uppvisar ett sparande-överskott.

Filip Fridolfsson har just jämfört oss med ledande industriländer som Västtyskland med 11 % sparande och Japan med 19 % sparande. Om man jämför med dessa länders värden framstår Sveriges situation som oroande. Men så har vi heller inte medvetet och långsiktigt uppmuntrat sparandet så som man gjort i dessa länder, där bl. a. ett uttalat mål för sparandet har varit att den genomsnittlige medborgaren skall kunna bygga upp en personlig förmögenhet. Nu har vi visserligen dubblat sparavdraget till 1 600 kr./år, och infört skattefrihet för ett allemanssparande upp till 50 000 kr., två åtgärder som majoriteten av finansutskottet vill skylta utåt med. Men sparande och sparvilja påverkas endast långsiktigt, och den som tror att de vidtagna åtgärderna snabbt kommer att leda till ett kraftigt ökat sparande får nog vänta länge.

Uppmuntrande för dem som söker öka den svenska sparviljan är dock det faktum att hushållens disponibla inkomst år 1985 inte var mindre än 430 miljarder kronor, varför även en ökning av sparkvoten med en enda procent ger 4,3 miljarder i nytt sparande. Vid 4 % sparkvot – som vi hade på 1970-talet – skulle vi alltså år 1985 ha haft ett överskott i bytesbalansen på 7 miljarder. Detta överskott skulle med den västtyska sparkvoten om 11 % ha stigit till 37 miljarder och med den japanska om 19 % till 72 miljarder kronor!

Det är mot denna bakgrund som folkpartiets reservationer i finansutskottets betänkande bör ses, av vilka fyra för övrigt är gemensamma för de icke-socialistiska partierna. Folkpartiet är dock ensamt om att anse att den sänkning av räntesatsen på allemanssparandet med 1,25 % som regeringen föreslagit ej bör gälla de medel som sparats före den 1 juli 1986. Den civilrättsliga grunden för folkpartiets ställningstagande i denna fråga kommer Karin Ahrlund att ta upp i ett senare anförande inför kammaren.

I reservation 3 hävdar vi att ett ökat sparande i såväl bostäder som aktier är önskvärt och medför en jämnare förmögenhetsfördelning i samhället. Detta uppmuntras, om löntagarfonderna och dubbelbeskattningen på aktier avskaffas och om kvarvarande förmögenhetsbeskattning på arbetande kapital i mindre företag slopas. Denna förmögenhetsbeskattning ger staten endast ca 100 milj. kr. per år men kräver ett mångdubbelt större uttag av medel från företagen för att kunna betalas av ägarna.

I reservationerna 8 och 9 föreslår vi dels att ingen höjning skall göras av nuvarande skatt på lotterivinster, dels att medel på skattefondskonto skall behålla sina ursprungliga skatteförmåner så länge som kontona förblir orörda. Med nuvarande system hålls skattefondsinnehavarna i en besvärans-

de ovisshet om vad som gäller inför kommande årsskiftet. Med vårt förslag om bibehållande av de ursprungliga skatteförmånerna blir ett särskilt informationsanslag obehövt, varför vi i reservation 10 avstyrker att 15 milj. kr. anslås till detta ändamål.

I ett för alla de icke-socialistiska partierna gemensamt särskilt yttrande tar vi slutligen upp behovet av att göra sparstimulanserna neutrala med avseende på olika sparformer. I linje härmed har vi i reservation 6 avvisat både att HSB skall få behålla och att Riksbyggen skall tilldelas rätt att utnyttja allemanssparmedel till bosparande. I stället förordar vi i reservation 7 att ett för alla gällande system för bosparande införs, byggande på redan existerande "spara och låna till bostad-system" och innebärande skattefrihet eller sparprenie som uppmuntran till bosparande, oavsett hur och i vilken bank detta sparande äger rum.

Folkpartiet har i årets riksdagsarbete ständigt framhållit betydelsen av att med olika medel åstadkomma en ökad tillväxt av näringslivet i landet. Ett ökat sparande är en förutsättning för och en mäktig hävstång till ökad tillväxt!

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till reservationerna 1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 13 och i övriga stycken till utskottets hemställan.

Anf. 76 BRITTA HAMMARBACKEN (c):

Herr talman! Som tidigare mycket riktigt har påpekats är det svårt att så här i slutet av en lång debatt undvika upprepningar. Därför tänker jag bara hänvisa till vad centerrepresentanterna tidigare har sagt angående det allmänna ekonomiska läget, om ränteläget och även om den mycket speciella sektor som vi nu skall diskutera – den har faktiskt också berörts tidigare.

För att undvika upprepningar går jag alltså direkt på ett par centerreservationer som jag tycker har stort principiellt intresse. För att ge litet bakgrund till åtminstone dem vill jag nämna ett papper från Spardelegationen som jag i dag fick i min hand och som jag tyckte var mycket intressant.

Man anordnade nämligen i slutet av maj en pejling av hushållssparandet i Sverige. I det papper som jag fick görs en rad påståenden. Man säger bl. a. att "om 70-talet kan sägas ha varit lånarnas årtionde, bör 80-talet bli spararnas". Men det är bara att läsa statistiken, så ser man att de orden tyvärr är uttryck för ett önsketänkande snarare än ett faktum. Sanningen är ju, som det faktiskt har påpekats tidigare i dag, att sparkvoten har varit i sjunkande för Sveriges del under rätt lång tid. Det råder en besvärande skillnad gentemot vår omvärld, exempelvis OECD-talen. Medan den privata konsumtionen under 1985 ökade med 2,7 % var sparandet plus minus noll eller t. o. m. negativt.

Regeringen konstaterar i den reviderade finansplanen – litet uppgivet – att sparkvoten kommer att ligga kvar på oförändrad nivå, dvs. negativa siffror eller plus minus noll, medan den privata konsumtionen förväntas öka i samma takt som den reala disponibla inkomsten, ca 2,5–3 %.

Detta betyder i klartext, herr talman, att regeringen kommer att använda det utrymme som uppstår till konsumtion och att vi kommer att vända sparandet ryggen ännu ett år. Man kan då fråga sig: Finns det någon möjlighet att vända siffrorna? Har vi kanske behov av en ökad konsumtion?

Det är här som de församlade experternas fortsatta påstående i spardelegationens pejling blir intressant. Man påstår helt framt att det finns en mycket stor sparpotential i de svenska hushållen. Man påstår t. o. m. att det aldrig har varit så gynnsamt att spara som just nu, och det bör ljuda som ljuv musik i Roland Sundgrens öron. – Men ändå har vi negativa tal. Och man måste återigen ställa frågan: Vad kommer detta sig? Är det stimulansen som är felaktig? Känns det meningsfullt att spara, frågar sig naturligtvis en vanlig svensk. Eller är det informationen som är för dålig? Eller är det helt enkelt en attitydförändring som behövs? – Spardelegationen antyder faktiskt det senare.

Sparandet är en vital del av vår ekonomi, men det är inte bara samhällsekonomin som är viktig. Minst lika betydelsefullt är det för den enskilde att kunna öka sitt oberoende, att få tillfälle att planera för sin egen framtid och också att få en större trygghet gentemot oväntade påfrestningar.

Det är i en sådan positiv anda och i den dubbla funktionen – både mot samhället och mot enskilda individer – som våra centerförslag skall ses.

Jag har velat göra den här inledningen för att ge en bakgrund till de förslag som jag skall närmare kommentera, som både ger just den stimulans som behövs och innebär ett nytänkande, som centern också tror erfordras, i förening med informationsinsatser.

Jag skall börja med att beröra reservation 11, som gäller anslag till sparfrämjande åtgärder. Vi tror nämligen att det är mycket viktigt att informera och stimulera särskilt ungdomar att spara. Allemanssparandet t. ex. har i sig inte nämnvärt medverkat till att de stora nya grupperna kommer med. Det är mest de som redan har vanan inne som har gått med i det sparandet. Vi har t. ex. ca en miljon ungdomar i åldern upp till 24 års ålder, en grupp som ofta står i begrepp att kasta loss och flytta hemifrån sin familj. Det är viktigt att göra en extra informationsinsats till de ungdomarna om nyttan och behovet av att spara. Vi tycker att det är väl använda pengar att öka på det föreslagna anslaget med ytterligare 5 milj. kr. just till insatser på ungdomssidan. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 11.

I reservation nr 12 för vi till togs en vid det här laget ganska känd centeråsikt. Det är alltså en gammal bekant för kammaren. Reservationen gäller nämligen privata investeringskonton, ett system för sparande som vi i centerpartiet tycker har många fördelar. I korthet innebär det att insättningar på ett privat investeringskonto skall berättiga till en skattereduktion med 50 % av insatt belopp. Det är endast ett ökat sparande som ger denna rätt, vilket skulle ge en verklig samhällsekonomisk fördel. Allemanssparandet har, trots att det är populärt, uppenbarligen inte resulterat i den ökning av hushållssparandet som man hade väntat sig från regeringens och finansdepartementets sida. Centerns modell skulle innebära ett större intresse för målinriktat sparande och skulle också kunna stimulera till samhällsnyttiga investeringar.

Utskottet konstaterar i sin kommentar beträffande de många centermotionerna om inrättande av privata investeringskonton att förslaget är intressant i sin avvägning mellan konsumtion och sparande men avstyrker ändå samtliga motioner, bl. a. med motiveringen att det inte är bra med alltför många sparstimulanser samtidigt. Då måste man ändå fråga sig: Är det inte den

samlade, totala effekten av både sparande och stimulanser man måste räkna med? Jag skall med stort intresse lysna till vilken kommentar Roland Sundgren har på den punkten.

I reservationen anför vi att förslaget uppfyller kravet på behövlig dämpning av konsumtionen och en lika behövlig ökning av det personliga sparandet. Det finns ett brett stöd för de privata investeringskontona utanför det här huset, även utanför vårt lands gränser, men tyvärr är det i det avseendet väldigt dåligt beställt innanför utskottsrummets väggar. Jag kan inte underlåta att lufta en viss besvikelse över det. Nog trodde jag att åtminstone moderater och folkpartister hade kommit över den hämning som ofta uppstår när man ser på vem som har upphovsrätten till ett förslag.

Centern står fast vid förslaget om personliga investeringskonton därför att ett sådant system är positivt för samhällsekonomin och positivt för den enskilda ekonomin. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 12.

Som avslutning, herr talman, vill jag säga några ord också om reservation nr 13, där centern tillsammans med folkpartiet och moderata samlingspartiet tar upp den omdiskuterade realränteskatten. Anledningen till att vi vill ha ett tillkännagivande i den frågan är just den negativa effekt som realränteskatten har på sparandet. Reservationstexten uttrycker detta klart, och jag vill gärna läsa upp den:

”En realränteskatt ger staten stora inkomster vid hög realränta och försäkringsspararen motsvarande reducerad avkastning. Vid låg realränta får spararen finna sig i minskat värde på sin försäkring utan kompensation från staten. Dvs. försäkringsspararen blir den ständige förloraren.”

I reservationen konstateras avslutningsvis att detta kommer att få negativa effekter på sparviljan, vilket torde vara dagens ”understatement”. Vi tycker mot den här bakgrunden att det är viktigt att få ett uttalande från riksdagen i enlighet med vad som framförs i reservation 13. Jag yrkar bifall också till den reservationen.

Utöver yrkandet om bifall till reservationerna 11, 12 och 13 vill jag yrka bifall till de reservationer i övrigt som centern står bakom, nämligen reservationerna 1, 5, 7 och 9.

Anf. 77 ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Som Filip Fridolfsson sade är vi alla överens om behovet av att öka sparandet i vårt land. Sparandet är inte tillräckligt för att finansiera de nödvändiga investeringarna och de underskott som finns i bytesbalansen, om vi också skall kunna återbetala de stora lån som vi under en period tog upp i utlandet.

Det är därför nödvändigt att sparandet ökar i den svenska ekonomin. Det bör ske genom, för det första, en minskning av det statliga budgetunderskottet och, för det andra, en ökning av hushållssparandet. Hushållens sparkvot ligger, som andra talare har sagt, i dag lågt. Hushållssparandet är omkring 0 %.

Det är riktigt, Britta Hammarbacken, att det är som ljuv musik i mina öron att förutsättningarna för hushållssparandet i dag är gynnsammare än de kanske någonsin har varit. Reallönerna börjar, efter nästan tio års sänkningar, att återigen öka. Inflationen minskar. Det innebär ökad realränta, och det

gör sparandet mycket lönsamt. Dessutom fördubblar vi i år sparavdraget. Allemanssparandet utvecklas. Som Filip Fridolfsson sade är också marginalskatterna viktiga, och de har nu sänkts under en treårsperiod. Underskottsavdragen har begränsats.

Allt detta sammantaget stimulerar till både arbete och sparande och motverkar den spekulationsekonomi som vi led av under många av de borgerliga åren.

Genom att realräntan nu har blivit förhållandevis hög har de statliga kostnaderna för allemanssparandet blivit större än vad som tidigare förutsatts. Dessutom finns, med dagens räntesatser i allemanssparandet, risker för att det kan löna sig att låna pengar för att sätta in dem på konton i allemanssparandet. Det finns också risk för att konkurrensen med andra sparformer blir för svår.

Därför föreslås att räntenivån fr. o. m. den 1 juli skall följa diskontot. Men även efter denna sänkning kommer spararna att få en positiv, hög realränta och allemanssparandet att vara den mest förmånliga sparformen. Vi höjer nu också taket för de totala insättningarna i allemanssparandet från 35 000 till 50 000 kr.

Det finns en del andra förbättringar som jag kort skall nämna. Allemansfonderna, som är aktiefondssparande, får nu, precis som andra aktiefonder, placera upp till 30 % av fondvärdet i OTC-aktier. Det gör det möjligt för OTC-företagen att starta företagsanknutna allemansfonder.

Jag skall något kommentera de anföranden som tidigare har hållits här, bl. a. av Filip Fridolfsson. Han talade om reservation 3 och sade ungefär: Vad vi moderater vill är att få sparandet överfört från det allmänna till det enskilda. Vi märkte det under de borgerliga åren! Budgetunderskottet ökade ju då enormt och var uppe i över 80 miljarder. Jag tror, Filip Fridolfsson, att det är mycket viktigt att vi får ned budgetunderskottet. Det är en form av allmänt sparande.

Vi skall också stimulera det enskilda sparandet. Jag tycker att det är ambitiöst att uttala sig för ordentliga mål i sparpolitiken, men Filip Fridolfsson och jag rör oss kanske i litet olika kretsar. Det kanske är väl ambitiöst att i varje fall för den stora allmänheten sätta upp som mål att hushållen skall ha besparingar motsvarande en årslön för en industriarbetare. En undersökning som har gjorts av LO, Fakta om välfärden, visar att 50 % av LO:s medlemmar med ett eller två barn i dag inte förmår att inom en vecka skaffa fram 5 000 kr. för oförutsedda utgifter. I dagens läge kan denna målsättning för dessa hushåll därför vara litet av ett slag i ansiktet. Även om vi tycker att förslaget är ambitiöst, yrkar vi alltså avslag på reservationen.

Även Lars De Geer och Britta Hammarbacken tog upp hushållssparandet. När man diskuterar hushållssparandets utveckling, är det viktigt att göra skillnad på reallt och finansiellt sparande. Det är klart att det minskade småhusbyggandet har medfört att det reala sparandet sjunkit. Det finansiella sparandet är däremot högre i dag än vad det var 1982. Där har vi alltså kunnat notera en liten förbättring. Men det är klart att vi inte skall nöja oss med det.

Både Lars De Geer och Britta Hammarbacken tog också upp realränteskatten. Jag märkte då hur farligt det är att diskutera någonting som det ännu inte föreligger något förslag om. Britta Hammarbacken sade att försäkrings-

spararna blir de ständiga förlorarna. Hon menade att dessa får betala mera i skatt om realräntan är hög och att det också blir de som förlorar när räntan är låg men inflationen i stället är hög. Är det säkert att det blir så som Britta Hammarbacken befarar, och hur vet hon det? Det beror väl på hur man konstruerar beskattningen av realräntesparandet. Partivännerna i Danmark tycker ju att den danska konstruktionen av realräntebeskattningen är det bästa som har hänt. Det är som sagt ganska meningslöst att diskutera ett förslag som vi ännu inte har sett. Det kan säkert finnas många olika sätt att konstruera en realränteskatt – om det nu skulle bli något som vi längre fram har anledning att ta ställning till, det vet vi ju inte i dag.

Jag vill bara återigen peka på att det – som väl också händer i debatten om den kommunala ekonomin – finns två bud från de borgerliga partierna när det gäller informationsanslaget. Moderaterna och folkpartiet vill inte ha något anslag alls till sparfrämjande information, medan centerpartiet tycker att det föreslagna beloppet är alldeles för lågt och vill ha ytterligare 5 milj. kr. Det vore intressant att lyssna på en debatt inom det borgerliga lägre. Jag kanske skall tillägga att vårt anslagsförslag också här är väl avvägt, eftersom vi ligger mitt emellan.

Britta Hammarbacken ville gärna att jag skulle kommentera frågan om de privata investeringskontona. Som hon sade är denna fråga en gammal bekant. Det var väl kanske inte rätt att säga att utskottsmajoriteten avslag förslaget enbart av den anledningen att det inte var lämpligt att använda många sparstimulerande åtgärder samtidigt. Det tunga argumentet för avslag – det som Britta Hammarbacken av någon anledning inte berörde – är ju att man kan spekulera i sparande. Man kan låna pengar, med avdragsgilla räntor, och placera dem på skattemässigt gynnade konton – med den konstruktion som centerpartiet har tänkt sig kan man ju få den effekten, vilket inte är bra. Men även här kan det finnas tekniska lösningar.

En annan sak, som naturligtvis är väldigt viktig, är att ett genomförande av förslaget kostar statsmakterna mycket pengar. Jag tror inte att det bara är hämningar som gör att moderaterna och folkpartiet inte följer med centern utan att de känner ett samhällsekonomiskt ansvar. Jag respekterar folkpartiet och moderaterna för att de också tänker på det.

Herr talman! Sammanlagt finns det 13 reservationer fogade till finansutskottets betänkande 34. Jag tror att jag har kommenterat de flesta av dem, men för att inget missförstånd skall uppstå yrkar jag avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 78 LARS DE GEER (fp) replik:

Herr talman! Roland Sundgren ansåg att det förelåg ljuv musik i den svenska ekonomin när det gäller sparandet – inflationen minskar, sparavdraget har fördubblats och man har förbättrat villkoren för allemanssparandet. Det är naturligtvis riktigt, men han anför som bevis på att det har börjat vända att den finansiella sparkvoten har gått upp något på sistone.

Den finansiella sparkvoten råkade doppa under noll 1982, och efter 1982 har kurvan rört sig som en slamkrypare längs nollinjen, så förbättringen till en halv procents positivt värde är inte mycket att hänga upp förhoppningar på.

Jag vill påminna Roland Sundgren om det gamla militära ordspråket att när karta och terräng är olika, äger terrängen giltighet. Roland Sundgren säger att kartan innebär att sparandet nu skall gå upp, men terrängen har inte utvisat att det har gjort det ännu.

Därför tror jag att det är viktigt att, som de icke-socialistiska partierna har gjort, insistera på att förbättra villkoren för sparandet genom sådant som att bibehålla 1,25 % över diskonto på gammalt allemanssparande, att inte höja skatten på lotterivinster, att göra bosparandet allmänt tillgängligt och inte till ett privilegium för HSB och Rikshyggen och att låta skattefondskontona få behålla ursprungliga skatteförmåner.

Jag tror att det är genom sådana konkreta åtgärder som vi verkligen kan få sparandet att öka, Roland Sundgren.

Anf. 79 FILIP FRIDOLFFSSON (m) replik:

Herr talman! Roland Sundgren undrade om inte vi två rörde oss i skilda kretsar. Jo, det gör vi.

Skillnaden mellan Roland Sundgren och mig, eller rättare sagt mellan socialdemokrater och moderater, är att vi moderater prioriterar enskilt sparande och enskilt ägande av framför allt bostäder och aktier, medan socialdemokraterna prioriterar kollektivt ägande. Kollektivism är er livsluft, Roland Sundgren, och vi har en motsatt uppfattning: enskilt ägande ger trygghet för människorna.

Så på en punkt är vi överens. Vi rör oss i skilda kretsar.

Anf. 80 BRITTA HAMMARBACKEN (c) replik:

Herr talman! Roland Sundgren uppehåller sig med stor förtjusning vid citatet om den ljuva musiken. Det är kanske bäst att jag säger att det var en av spardelegationens experter som gjorde uttalandet. Jag har ingenting emot att vidarebefordra det, för vi vill väl alla hjälpa upp sparandet – eller hur, Roland Sundgren?

Men det som var min poäng var att man i så fall måste ställa frågan: Varför får vi inte upp sparkvoten? Den frågan har centern försökt svara på.

Jag avstod från att kommentera de uppgifter Kjell-Olof Feldt lämnade tidigare under dagen, för jag ville ge Roland Sundgren en chans att själv formulera sin kommentar. Kjell-Olof Feldt antydde nämligen, och tyvärr gjorde Roland Sundgren nu detsamma, att det skulle bli stora kostnader för samhället – jag tror att det var ett tiotal miljarder som nämndes – om man genomför vårt förslag om privata investeringskonton. Det förstod jag inte riktigt. Vad är det för skillnad, Roland Sundgren, mellan att höja taket för allemanssparandet till 50 000 kr. och att införa privata investeringskonton? Principen med skattefrihet är densamma. Fördelen med vår modell är att det är ett nysparande som ger rätt till skattebefrielse. "Risken" att det skulle bli dyrare än allemanssparandet skulle i så fall ligga i att sparformen blir alldeles för populär. Denna risk är värd att ta.

En viktig sak i dessa sammanhang är att man behöver se sparandet i ett mångårigt perspektiv och inte bara ett år i taget. Är Roland Sundgren beredd att anlägga ett sådant perspektiv?

Anf. 81 ROLAND SUNDGREN (s) replik:

Herr talman! När det gäller investeringssparandet tror jag att de summor som har nämnts kan vara riktiga. Men i varje fall kostar ert förslag till privata investeringskonton inte bara staten, utan också kommunerna stora pengar, såvitt jag kan förstå. Som jag sade tror vi dessutom att detta kunde innebära en viss spekulation i sparandet. Det kan också bli förvirrande med många olika sparstimulerande åtgärder samtidigt.

Britta Hammarbacken har nämnt spardelegationens seminarium vid några tillfällen. Jag tror det är viktigt att påpeka att delegationen framhållit att det viktigaste just nu när det gäller hushållssparandet inte är att införa fler ekonomiska morötter. Vi har bra stimulanser för sparandet nu. Vad det gäller – och där har Britta Hammarbacken stött oss mer än väl – är att stödja informationen, att tala om hur gynnsamt det är för individen att spara i dag, och därigenom skapa förändrade attityder till sparandet.

Jag tror att vi i dag kan nöja oss med allemanssparandet och de förändringar vi i dag gör när det gäller vinstsparandet, även om Lars De Geer ändå har en något avvikande uppfattning. Ökningen av beskattningen till 40 % kanske inte direkt är gynnsam, men att man får ta en större andel av räntan till vinstpremier tror vi ändå är stimulerande.

Anf. 82 BRITTA HAMMARBACKEN (c) replik:

Herr talman! Jag tycker det är viktigt att slå fast att i fråga om "spekulation", som Roland Sundgren kallar det, och kostnaden för sparandet är det ingen skillnad mellan de bägge sparformerna. Samma princip gäller.

Jag tycker också det är viktigt att peka på att de privata investeringskontona har en inriktning på nysparande, som är nyttig och bra för samhället som sådant. Det är dessutom bra för individen och har en inriktning mot investeringar. Varför skall inte privatpersoner kunna planera och investera målinriktat, när man tillåter företag och fonder att göra det?

Kostnadsdelen är det mycket intressant att få reda på. Socialdemokraterna har själva talat om vad satsningen på allemanssparandet kommer att kosta. Så det är alltså en intressant siffra. Vad jag argumenterade mot är att kostnaderna bara skall belasta den ena formen. Jag hävdar att de i så fall skall belasta bägge två.

Men sparande är någonting samhällsnyttigt. Man måste se det i ett längre än ettårigt perspektiv. Det är vad vi i centern vill.

Anf. 83 LARS DE GEER (fp) replik:

Herr talman! Roland Sundgren anmärkte på att vi i folkpartiet motsatte oss höjandet av skatten på vinstsparande. På det vill jag bara i korthet genmäla att allt sparande är väldigt långsiktigt. Därför är det önskvärt att man inte ändrar reglerna från år till år. De som sparar skall kunna känna igen sig i landskapet och veta vilka regler som gäller och kunna lita på dem.

Förslaget att höja vinstskatten är därför kläffingrighet. Dessutom tjänar staten föga på det. Man får visserligen in mera i skatt, men man höjer samtidigt räntan. Detta är bara gungor och karuseller från statens sida i

denna fråga. Jag tycker det vore bättre att låta reglerna vara oförändrade så att spararna känner igen sig.

Anf. 84 ROLAND SUNDGREN (s) replik:

Herr talman! Det finns alltid motiveringar. Lars De Geer, till ändringar. När man nu låter en större andel av räntan – man höjer den från 2 % till 4 % – kunna utdelas i vinster, så innebär det också en rättvisa i beskattningen. Det man får betala i skatt på vinst, alltså 40 % av vinsten, närmar sig i alla fall det man får betala i skatt på räntan. Det är i regel 50 %. Det är alltså bl. a. sådana motiveringar till ändringen.

Det är väldigt viktigt att man inte får möjlighet att spekulera i sparandet. Det är därför som vi sänker räntan inom allemanssparandet med 1,25 procentenheter. Det är lika mycket som räntan inom allemanssparandet i dag ligger över diskontot. Med den realränta som gäller i dag och med den låga inflation vi har skulle det löna sig att låna pengar för att sätta in dessa på allemanssparandet.

Vi vill också ha ett ordentligt nysparande inom allemanssparandet. Vi tror att allemanssparandet verkligen ger fler hushåll förutsättningar att planera och spara målinriktat. Man behöver inte krångla till det med privata investeringskonton, som – det är vi överens om inom andra partier – kostar statskassan betydligt mer än vad allemanssparandet gör. Det kommer att kosta något mindre efter ändringen av räntesatsen.

Tredje vice talmannen anmälde att Britta Hammarbacken anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 85 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Arne Gadd uttryckte sig på följande sätt i ett anförande på förmiddagen:

”I reservation 4 avskaffar de tre borgerliga partierna ånyo löntagarfonderna.” Så slappt, herr talman, får inte en utskottsordförande i Sveriges förnämsta beslutande församling uttrycka sig. Har vi avskaffat dem, behöver vi inte göra det någon mer gång. I det avseendet upprepar vi oss inte, herr Gadd.

Sedan fortsatte herr Gadd:

”Eftersom fonderna sköter sig bra och reservanterna inte brytt sig om att hitta på några nya argument för redan kända ståndpunkter bör reservationen avslås.” Så fortsätter han: ”Förmodligen återkommer reservationen i frågan även framledes och tillåte grundlagen skulle jag yrka avslag också på dessa kommande reservationer.”

Ja, det enda i den meningen som jag skulle vilja hålla Arne Gadd för räkning är att han använder sig av konjunktiv. Det gläder mig mycket, för det förskönar det svenska språket. Det är synd att han inte också använde sig av passé simple, som ju franskan fortfarande har men som i svenskan bara finns i äldre sagostilar. När jag läser Arne Gadds anförande en gång till tycker jag att det kunde ingå i Bröderna Gadds ”Grimma” Sagor.

Men, herr talman, i hopp om att Arne Gadd sig låter beveka när jag nu med argumenten vill leka, yrkar jag bifall till reservation nr 4 i finansutskot-

Prot. 1985/86:164
5 juni 1986

Den ekonomiska politiken, m. m.

tets betänkande nr 30 om avskaffande av de kollektiva löntagarfonderna med följande motivering – i form av rimmad frasering:

När Kjell-Olof Feldt om fonder sökt rimma
då tändes för oss en hoppets strimma
i denna djupt splittrande fråga
Att regering av hänsyn till sak skulle våga
ta bort denna konstiga ordning
med ny gemensam förordning.

Men ack vad vi sorgligt oss bedrog
när talmannens klubba slutligen slog
och riksdagen fastställde maktens besked
Att här skall ni vandra i samma led
och alla till fonder betala
även om vinsterna dala.

Vad stort skulle inte allt detta ge
om blott ni till "fakta" vågade se
sa statsråd på statsråd i livlig debatt
Men lyssnade ej ett enda skvatt
på all den kritik som vi förde fram
och grundade på en mängd diagram.

Vårt land skulle växa med nyvunnen kraft
och pengar som företag redan haft
men nu tagits från genom extra skatt
och samlats till fonder i syfte att
på nytt få någon att dem spendera
och kalla det hela för investera.

För marknadens skull, för dess bristande nit
att slå vakt om regeringens självtillit
få fondchefer utses i var region
och köpa och köpa för mången miljon
så makten gled över till självaste facket.
Ack ja, det man dolt i ständiga snacket!

Men även en chef måste lockas med pengar
som lindring för ord om köpta drängar
Här gällde gå mot en folkopinion!
Ni gav honom därför en halva miljon
i hopp om en skyndsam förvandling
av allt vackert tal – till handling.

Ett fel som ni gjort till tydlig sport
är bristen på hänsyn till mången kohort
Ty det kräver kunskap och uppriktig tro
på andra än fackets mäktiga LO
som nu demonstrerar en krass egoism.
Så gick det med talet om idealism!

En sådan ordning vill vi se försvinna
och därför jag hoppas, Herr talman, att vinna
ett bifall till vår moderata motion
citerad i borgerlig reservation
Så att riksdagen nu skall se slutet
och fonderna jordas till evigt förflutet!

Anf. 86 ARNE GADD (s) replik:

Herr talman! Jag instämmer helt i Hugo Hegelands meter. Äntligen har den moderata politiken funnit sin form!

Anf. 87 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman!

Naturligtvis vill jag till Gadd
eftersom jag här på en kladd
på vilken jag skrivit
att ingen skall ta för givet
att jag inte här omgående
lät vara, herr talman, stående
här i talarstolen
som en synpunkt för polen
som skiljer oss åt
från socialistisk låt.

Naturligtvis är jag ibland kavat
och därför jag passar som god moderat
till skillnad från utskottsordförande
som fann mitt tal mycket störande.

Anf. 88 ARNE GADD (s) replik:

Herr talman! Inte alls – gärna en vers till!

Anf. 89 ALF SVENSSON (c):

Herr talman! Min gode vän Filip Fridolfsson sade att detta är något av en evakueringsmatch. Därefter har professorn skaldat. Då är det inte så förfärligt lätt att komma upp och tala om allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken, när det dessutom gått åtskilliga vändor tidigare just om den. Men jag får ändå försöka.

Herr talman! I lika stor utsträckning som de internationella faktorerna har påverkat den svenska ekonomin negativt under 1970-talet, påverkas den svenska ekonomin för närvarande positivt av gynnsamma internationella omständigheter. Det är bara att gratulera regeringen. Det vore förstås klädsamt om regeringen något mer generöst tillstod den internationella draghjälpen.

För närvarande kan man lätt få en mycket ljus bild av svensk ekonomi när olika utvecklingstendenser presenteras, och det är också så regeringen presenterar den ekonomiska situationen. Men skall de djupa obalanserna i svensk ekonomi varaktigt undanröjas krävs en fast och konsekvent politik

som utnyttjar de rådande positiva internationella tendenserna. Det finns kanske en risk för att en illusion nu sprider sig som gör gällande att problemen redan är lösta. Fortfarande är inflationen högre i Sverige än i våra konkurrentländer, svensk industri tappar marknadsandelar på exportmarknaden, budgetunderskottet måste även fortsättningsvis nedbringas, ränteutgifterna på statsskulden är den näst största enskilda posten i statsbudgeten, och framför allt är arbetslösheten fortfarande på en oacceptabelt hög nivå.

Herr talman! Jag tycker att det alltför sällan påpekas att då inflationen sjunker i Sverige på grund av oljeprissänkningarna, sjunker den också i våra konkurrentländer av samma orsak. Det finns förstås också ett samband mellan de internationella räntenivåerna och ränteutvecklingen i Sverige.

Herr talman! Om svensk kostnadsutveckling fortsätter att vara snabbare än i omvärlden finns, såvitt jag förstår, bara två handlingsalternativ: antingen ny devalvering eller omfattande arbetslöshet. Vår internationella trovärdighet förutsätter att inga ytterligare devalveringar görs – alla tycks vara överens om det. Och vem kan tänka sig acceptera en ekonomisk politik som innebär att en omfattande arbetslöshet tillåts för att på den vägen få ned pris- och löneökningstakten? Skulle, mot förmodan, arbetsmarknadens parter inte leva upp till sitt samhällsansvar måste regeringen för den skull upprätthålla principen om full sysselsättning och vidta erforderliga åtgärder därför.

Den höga arbetslösheten och den bristande fördelningspolitiken är allvarliga problem i svensk ekonomi. Målet måste därför vara en ekonomisk politik som främjar sysselsättningen och en mer rättvis fördelning av resurserna i samhället. Den sneda regionala fördelningen av arbetstillfällen i landet, barnfamiljernas bekymmersamma ekonomiska situation – speciellt de med en hemarbetande eller deltidsarbetande make eller maka – visar att fördelningspolitiken är oacceptabel.

Herr talman! För att på sikt skapa en ekonomi i balans med full sysselsättning krävs att den svenska industrins konkurrenskraft förstärks. Att dämpa prisstegringstakten är därför en mycket viktig del för en framgångsrik ekonomisk politik. Det krävs nu en fördelningspolitik, skattepolitik och lönepolitik som begränsar de nominella löneavtalen. Det handlar om sänkta marginalskatter, indexskyddade skatteskalor, höjda delpensioner, ökat stöd till barnfamiljerna, ökade regionalpolitiska insatser etc. Nämnas bör också att ett införande av vinstdelningssystem i näringslivet enligt kds-modell skulle bidra till mindre inflationsdrivande löneavtal. De kollektiva löntagarfonderna gör det däremot inte, trots allt tal om motsatsen.

För att inflationsnivån skall kunna sänkas måste också räntan pressas ned. Sverige har, trots de senaste räntesänkningarna, en av de högst räntenivåerna bland OECD-länderna. Ett sätt att få ned räntan i nivå med våra konkurrentländer är att underlätta för utlänningar att placera sina medel i Sverige. Valutaregleringen är i detta sammanhang en effektiv broms för det utländska kapitalet, och befäster ett högt svenskt ränteläge. Regeringens förslag till uppluckring av valutaregleringen ger dock inga positiva effekter på räntenivån därför att regeringsförslaget öppnar för export av kapital, men förhindrar samtidigt import av kapital genom fortsatt förbud för utländska placeringar i svenska kronobligationer. Regeringen, och utskottet, verkar inte inse möjligheten att använda det utländska kapitalet till att sänka den

svenska räntan. Internationella erfarenheter visar också att ett avskaffande av valutaregleringar gett positiva resultat. Det som oroar utskottet är tydligen faran för att utländska placerare på lösa grunder kortsiktigt skall spekulera i svenska värdepapper och därmed påverka räntenivån och valutakursen. Erfarenheterna visar dock att valutaregleringar redan i dag inte klarar av att förhindra spekulation mot den svenska kronan och att skydda oss mot utländska räntehöjningar, varför detta inte är ett tillräckligt starkt argument.

För att stärka den svenska industrins konkurrenskraft måste investeringarna öka. En viktig förutsättning för att detta skall vara möjligt är att sparandet ökar. Därigenom nedbringas också bytesbalansunderskottet. Ett ökat sparande måste ske genom att budgetunderskottet även fortsättningsvis minskas och genom att hushållssparandet stimuleras. Kds har presenterat en rad förslag på detta område, bl. a. att ett sparbelopp på 50 000 kr. per individ skall vara skattefritt, oavsett sparform.

Herr talman! Den ekonomiska politiken i stort berör givetvis också den kommunala ekonomin. Det är inte svårt att dela den bedömning som riksdagen gjort om behovet av att hålla tillbaka den kommunala volymtillväxten för att frigöra resurser till investeringar, sparande och en viss privat konsumtionstillväxt. Det som dock är anmärkningsvärt är bristen på samstämmighet mellan regeringens ekonomiska politik och synen på kommunal volymtillväxt och utbyggnadsambitionerna för den kommunala barnomsorgen. Det beslut riksdagen fattade hösten 1985 innebär att alla barn över ett och ett halvt år skall ha möjlighet att få en plats i den kommunala barnomsorgen före år 1991. 55 000 nya daghems- och familjedaghemspplatser skall inrättas och 170 000 barn skall beredas plats i den öppna förskolan och deltidsförskolan. Ansvaret för denna barnomsorgsutbyggnad åvilar kommunerna. Detta skall genomföras samtidigt som kommunerna skall bromsa sin volymtillväxt till ca 1 %, och bl. a. därför drar regeringen in ca 6 miljarder från den kommunala sektorn det kommande året. Barnomsorgen beräknas svara för en kommunal volymtillväxt på 1 % redan under 1986, 0,8 % 1987 och 1 % 1988. Samtidigt skall alla tidigare fattade beslut fullföljas och andra angelägna satsningar göras ute i kommunerna. Det vore intressant att få höra någon redogöra för hur denna ekvation skall gå ihop.

Herr talman! Jag vill i detta sammanhang peka på skillnaden mellan regeringens politik på detta område och den linje kds förespråkar. Vi förordar också finansiella indragningar gentemot kommunerna i ungefär samma storleksordning som regeringen. Men den avgörande skillnaden är att kds vill använda de indragna medlen till att i synnerhet förstärka barnfamiljernas ekonomi och öka valfriheten på barnomsorgens område. Effekten blir därmed att trycket på den kommunala barnomsorgen minskar, eftersom många barnfamiljer bevisligen under en kortare eller längre tid själva vill vårda sina barn om bara de ekonomiska villkoren förbättras.

Herr talman! Kds presenterade sitt budgetalternativ i januari månad med anledning av budgetpropositionen. I den motionen bedömdes att ränteutvecklingen och dollarkursens utveckling skulle medföra att budgetunderskottet det kommande budgetåret inte behövde minskas utöver regeringens förslag. Utvecklingen har visat att det var en riktig bedömning. Prognoserna

framöver tyder på att budgetunderskottet kommer att sjunka ytterligare på grund av sänkta oljepriser och fallande räntenivå. Den reduceringstakt när det gäller budgetunderskottet som förekommit under senare år måste givetvis fortsätta framöver för att vi skall uppnå ekonomisk balans.

Jag vill med vad jag här har sagt yrka bifall till motion 600 yrkande 3 i finansutskottets betänkande 29 (mom. 1), motion 600 yrkande 1 och 2 i finansutskottets betänkande 30 (mom. 1 a, 7), motion 600 yrkande 6 i finansutskottets betänkande 34 (mom. 17), motionerna Fi205 och Fi721 och i övrigt inga motioner i finansutskottets och skatteutskottets betänkanden.

Anf. 90 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag tänker uppehålla mig vid ett mycket begränsat avsnitt av vad vi nu behandlar, och därför kommer jag inte att använda hela den taletid som jag har begärt.

I kompletteringspropositionen föreslås en minimiavgift vad gäller skogs-vårdsavgiften. Det var ett av de förslag som framfördes för att förbättra virkesförsörjningen samt för att få en bättre struktur i ägandet av jord- och skogsfastigheter. Med den form som denna avgift föreslogs få kunde vi inte acceptera den. Det visade sig också att denna uppfattning delades av hela utskottet. Det finns enligt vår mening en rad skäl för att inte införa en sådan avgift som det här var fråga om.

Först och främst skall det ju göras en översyn av jordförvärvslagens effekter. Den översynen skall avse såväl jord- som skogsbruket. Vi vet att många små fastigheter som är taxerade som jordbruksfastigheter har åsatts ett skogsbruksdelvärde. Förslaget skulle med den utformning det fått ha inneburit att många fastighetsägare skulle ha ålagts avgifter utan att deras fastigheter varit intressanta vare sig ut struktursynpunkt eller skoglig synpunkt.

De fastigheter som har ett taxeringsvärde på över 37 500 kr. kommer här inte i fråga. Ser man då till taxeringsvärdena i de olika länen, finner man att fastigheter på litet drygt 5 hektar i många län redan har detta skogsbruksvärde, alltså 37 500 kr. I exempelvis Jönköpings län taxeras varje hektar för 6 500 kr. Detta plus en del andra synpunkter som vi har framfört i motionen gjorde att vi inte kunde acceptera en sådan avgift.

Vi är väl medvetna om de problem som sammanhänger med exempelvis dödsbon som behålls oskiftade under lång tid. Vi är också väl medvetna om de problem som delägarskap medför. Likaså är vi medvetna om att passivt ägande av t. ex. skogsfastigheter innebär problem som måste åtgärdas. Men där tror vi att mycket skulle kunna göras, om tillsynsmyndigheten på området fick tillräckliga resurser.

Därför har vi varit beredda att stödja förslag till åtgärder för ett aktivt brukande av vår skogsmark. Förslag till sådana åtgärder har vi också vid upprepade tillfällen lagt fram. Vad vi däremot inte är beredda att stödja är förslag till åtgärder som är dåligt utredda och underbyggda och vilkas konsekvenser är svåra att bedöma.

Till sist: Att frågan om ett minimibelopp för skogsvårdsavgifter omprövas i regeringskansliet innebär inte – som framgår av Tommy Franzéns särskilda yttrande – att vpk kommer att acceptera att ett minimibelopp, en avgift,

införs vid ett senare tillfälle. Vi kommer självfallet att pröva varje förslag som blir aktuellt.

Prot. 1985/86: 164
5 juni 1986

Anf. 91 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Om jag skulle drista mig att fälla ett omdöme om dagens debattordning, skulle det bli att denna – milt sagt – är egendomlig. Nu återgår vi nämligen till skatteutskottets betänkande nr 50 – och det gör vi efter cirka åtta timmars debatt om helt andra saker.

Det har fallit på min lott att något kommentera återstående frågor i detta betänkande. Det gäller då just det som John Andersson var inne på, nämligen frågan om beskattningen av skog, samt en reservation om alkoholbeskattningen.

Skogsnäringen intar – det är de flesta medvetna om – en central position i svenskt näringsliv och i svensk ekonomi över huvud taget. Den har många anställda, även om antalet minskar på grund av strukturförändringar. Den är i allmänhet lokaliserad till orter och regioner som i övrigt har få arbetstillfällen, och den är därför betydelsefull för den regionala balansen. Skogsnäringen svarar för ca 20 % av landets export och har därmed mycket stor betydelse på inkomstsidan när det gäller vår bytesbalans.

Det är därför ett viktigt samhällsintresse att skogsnäringen ges möjligheter att expandera. Tyvärr finns det i dag diverse hinder för en sådan utveckling. Det viktigaste hindret är råvarubristen, som är ett gissel för de flesta massafabriker och sågverk. Det avverkas helt enkelt för litet i våra skogar. Det beror inte på att det skulle råda brist på träd eller på att tillväxten skulle skadas av en högre avverkningstakt – tvärtom! När det gäller den möjliga avverkningsnivån visar all beprövad vetenskap och alla utredningar som gjorts på sistone att avverkningen ligger på ca 75 miljoner skogskubikmeter per år, medan den faktiska avverkningen har stannat vid ca 60 miljoner skogskubikmeter per år. Underavverkningen beror på att många skogsägare – framför allt de privata – inte har funnit det vara förenligt med sina egna ekonomiska intressen att avverka.

Det får negativa effekter för företagen, och det leder också till allvarliga samhällsekonomiska problem. Företagen måste t. ex. importera mycket dyr vedråvara. Det innebär att lönsamheten försämras, att möjligheterna till investeringar minskar och att skogsindustrin inte blir så betydelsefull som den kunde ha varit, vilket i slutändan leder till lägre sysselsättning – framför allt när det gäller redan utsatta orter och regioner. Vidare innebär det att de negativa ackumulerade effekterna på bytesbalansen nu kan räknas i tiotals miljarder kronor.

Det råder, herr talman, en bred enighet om att avverkningarna kan öka, och att ökningspotentialen främst finns bland de privata skogsägarna. Därför föreslår regeringen nu i sin kompletteringsproposition en lång rad åtgärder för att stimulera avverkningarna, framför allt bland de passiva skogsägarna. En del av de förslagen är av den arten att de har hamnat på skatteutskottets bord. Det gäller t. ex. förslaget om en utökning av rätten till insättning på skogskonto. Man kan nu sätta in 60 % av köpeskillingen för rotposter och 40 % för leveransvirke på skogskonto. Enligt regeringsförslaget skall de procentsatserna höjas till 90 resp. 70 och tillämpas vid 1987–1989 års

Den ekonomiska politiken, m. m.

taxeringar. Vidare föreslås att uttaget av skogsvårdsavgift skall differentieras, så att avgiften för varje ägare alltid skall utgå med åtminstone ett minimibelopp.

Utskottet ställer sig bakom förslaget om höjda insättningsbelopp på skogskonto men menar att förslaget om minimiavgiften bör prövas i samband med den översyn av skogsbrukets strukturproblem som aviseras i propositionen. Därvid kan man också dra nytta av den s. k. dödsboudredningens arbete.

Till utskottsbetänkandet har knutits sju reservationer som gäller skogsbeskattningsfrågor. De anknyter i huvudsak till ett antal motioner i samma ämne. Jag skall kortfattat kommentera dessa reservationer.

I reservation nr 19 kräver de moderata ledamöterna att de nya reglerna för skogskontoinsättningar skall göras permanenta. Till det säger utskottsmajoriteten nej. Det gäller ju att snabbt stimulera enskilda skogsägare till ökade avverkningar. Det syftet tror vi bäst uppnås genom tillfälliga regler.

I reservation nr 20 begär utskottets borgerliga ledamöter en förlängning av uppskovstiden, dvs. den tid då medlen skattefritt får stå kvar på skogskontot, från 10 år till 15 år. Vi socialdemokrater är emellertid övertygade om att detta inte skulle ge någon stimulanseffekt på avverkningarna.

Reservation nr 22 av moderaterna, folkpartiet och kommunisterna förordar möjligheter till överföring av skogskonto från en bank till en annan. Det kravet avvisade riksdagen så sent som för tre månader sedan. Reservanterna har inte kunnat peka på några nya förhållanden som skulle motivera att riksdagsbeslutet rivs upp, varför förslaget bör avslås igen.

Skogsvårdsavgiften aktualiseras i reservation 22 av samtliga borgerliga ledamöter och i reservation 23 av moderaterna. Här föreslås att minimiavgiften över huvud taget inte skall prövas på nytt resp. att själva avgiften skall sänkas från 0,8 % till 0,3 % av skogsbruksvärdet. Det första förslaget har jag redan kommenterat. När det gäller det andra, om en generell sänkning av skogsvårdsavgiften, kan jag konstatera att skatteutskottet vid upprepade tillfällen avstyrkt liknande krav. Det har man gjort därför att denna avgift är så viktig för skogsbruket. Den skall nämligen främst finansiera skogsvården och därigenom trygga återväxt och råvaruuttag på litet längre sikt. Avgiften går alltså i sin helhet tillbaka till skogsbrukarna. Dessutom är den avdragsgill i deklarationen och kan alltså inte anses vara någon större pålaga på skogsbrukarna. Vi socialdemokrater menar också att nivån på skogsvårdsavgiften är väl avvägd. En sänkning skulle då bara innebära att andra skattebetalare får vara med och betala skogsbrukets kostnader för de skogsvårdande åtgärderna.

I reservation nr 24 krävs förbättrade avdragsmöjligheter i samband med byggande av skogsvägar. Man menar att omedelbart avdrag för sådana kostnader borde medges. Till detta vill jag bara göra den kommentaren, att detta skulle strida mot de generella principer som tillämpas vid beskattningen och mot de grunder som gäller i fråga om de särskilda reglerna för markanläggningar. För övrigt är detta en fråga som behandlas av den nyligen tillsatta utredningen om en reformerad företagsbeskattning. Den utredningen skall arbeta snabbt, och det finns skäl att avvakta detta arbete.

Den sista reservationen rörande det skogspolitiska avsnittet i betänkandet gäller lantmäterikostnader i samband med kompletteringsköp av mark.

Också här handlar det om krav på ytterligare förbättringar för markägarna. Man menar att dessa kostnader är driftkostnader och därför skall vara avdragsgilla. Utskottsmajoriteten anser emellertid detta vara något långsökt och vill i stället beteckna dem som anskaffningskostnader, som inte skall vara avdragsgilla.

Därmed skall jag be att få yrka avslag på samtliga nu nämnda reservationer och bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Det har också fallit på min lott att kommentera reservation 26 av Kjell Johansson och Leif Olsson om alkoholpolitiken. Där hänvisar man till nyligen framlagda rapporter som skulle tyda på att alkoholkonsumtionen ökar i Sverige. Man kräver därför omedelbara skattehöjningar i konsumtionsdämpande syfte och ytterligare informationsåtgärder.

När det gäller informationen har reservanterna redan blivit bönhörda, eftersom regeringen så sent som i april månad meddelade att man skulle starta en omfattande informationskampanj mot alkoholen. När det gäller den andra delen av reservationen – skattehöjningarna – så borde faktiskt reservanterna kunna nöja sig med vad som framhållits i utskottsbetänkandet. Där fastslås det nämligen med kraft att prisinstrumentet är ett viktigt led i en aktiv alkoholpolitik, att 1977 års alkoholpolitiska beslut skall fullföljas och att alkoholskatterna följaktligen skall höjas. Utskottsmajoriteten anser emellertid att det bör ankomma på regeringen att välja ut en lämplig tidpunkt för sådana höjningar.

Jag yrkar avslag även på den reservationen.

Anf. 92 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Lars Hedfors beklagade sig över att dagens debattordning var minst sagt egendomlig eftersom skatteutskottets betänkande 50 huvudsakligen redan behandlades vid middagstid. Det som är egendomtligt är i så fall att inte företrädare för socialdemokraterna tog med hela betänkandet vid middagstid när ärendet debatterades. Samtliga partier hade ju accepterat debattordningen att det skulle vara bara en företrädare för varje parti.

Så till själva sakfrågan. Lars Hedfors klagade över att det avverkas för litet. Däri ger jag honom rätt. Men om det nu avverkas för litet, varför då avvisa fem moderata förslag som alla skulle leda till att det kom att avverkas mera:

1. att insättning på skogskonto permanentas,
2. att uppskovstiden förlängs från 10 till 15 år,
3. att man accepterar överföring av skogskonto från en bank till en annan,
4. att man sänker skogsvårdsavgiften från 8 till 3 promille,
5. att man beviljar omedelbar avdragsrätt för byggande av skogsbilvägar.

Alla dessa fem förslag är ägnade att öka virkesutbudet. Om man från socialdemokratiskt håll verkligen vill vara med om det bör man inte avvisa dessa förslag.

Anf. 93 JOHIN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Med anledning av Lars Hedfors anförande vill jag göra följande kommentarer.

Jag utgår från att Lars Hedfors och jag är överens om att skogsvårdsavgiften är ett sätt för samhället att införskaffa medel för att därigenom kunna i viss mån styra åtgärder, t. ex. på skogsvårdens område. Skall man då använda avgifterna för att försöka styra strukturen och ägandet av fastigheter tror jag att man av många skäl hamnar fel. Vi bör kunna vara eniga om att huvudfrågan är och måste bli att det bedrivs ett aktivt bruk på fastigheten.

Beträffande möjliga avverkningsnivåer torde det vara obestridligt att det är möjligt att öka avverkningarna i vårt land. Det gäller tyvärr inte alla regioner. Jag känner till regioner där man måste skära ned på avverkningarna på grund av att man under ett par decennier gått mycket hårt fram med skogsbeståndet. Det gäller t. ex. Västerbottens inland, där man enligt Avverkningsberäkning 85 måste inrikta sig på att skära ned på avverkningsnivåerna. Det är framför allt i gallringsskogarna som de ökade avverkningarna kan ske. Det är också, om jag inte tar fel, i storskogsbruket som man har de största eftersläpningarna när det gäller gallringen. Man kanske därför skall vara litet försiktig att göra generella bedömningar även när det gäller avverkningsmöjligheterna. Men i övrigt är vi överens om att förslaget om minimiavgifter tydligen var tillkommet i hastigt mod och behöver ses över. Sedan är det en annan sak om det senare kan godtas av riksdagen eller ej.

Anf. 94 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Det är en något egendomlig inställning som socialdemokraterna visar när de vill stimulera till en ökad avverkning: de höjer det belopp som man har rätt att uppskjuta beskattningen av men säger samtidigt i betänkandet att det inte skulle ha någon stimulanseffekt om man förlängde löptiden, den tid det får stå inne. När man på kort tid vill stimulera fram större avverkning tycker jag det skulle vara naturligt att också förlänga löptiden, och det skulle också ha en ganska betydande stimulanseffekt. Det finns alltså ingen konsekvens i socialdemokraternas resonemang. Man vill inte lyssna till vad oppositionen säger – i annat fall hade man säkerligen kunnat uppnå ett bättre resultat, om man här gått oppositionen något till mötes.

Det är inte på det sättet att lantmäterikostnader inte är avdragsgilla: de är avdragsgilla vid reavinstbeskattning vid avyttring av fastighet. Men om man lät lantmäterikostnaderna bli avdragsgilla omedelbart vid tillskotts köp skulle det stimulera till en snabbare strukturrationalisering, en bättre ägarstruktur. Jag tror inte någon kan förneka att det skulle ha en ganska så god effekt.

Anf. 95 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Vid varje årsskifte under 1980-talet har SIFO gjort en undersökning om ungdomarnas alkoholbruk. Under de senaste fem åren har denna undersökning visat på en klar minskning i ungdomarnas drickande. Och det har inte rört sig om någon liten minskning, utan det har under den här tiden rört sig om ca 40 %.

Den senaste undersökning som gjordes visade på helt andra siffror – den

visade att alkoholdrickandet bland ungdomen hade ökat med ungefär 12 %. Det är därför vi har tagit väldigt hårt på den här saken. Dessutom visar de tillgängliga siffrorna att man kan befara att den nedåtgående trend som rätt har brutits också när det gäller andras, vuxnas, drickande.

Lars Hedfors säger att folkpartiet borde nöja sig med skatteutskottets kraftfulla uttalande. Jag vet inte det - det är möjligt att skatteutskottet är kraftfullt i sitt yttrande, men finansutskottet säger i sitt betänkande nr 30, som debatterades tidigare: "Utskottet vill i sammanhanget också peka på de inflationsdrivande effekter som finns inrymda i två av motionärernas förslag. Det gäller dels deras vid upprepade tillfällen framförda krav på en snabb avveckling av livsmedelssubventionerna, dels deras nu väckta förslag om att skatten på alkohol skall höjas med 7 %. Såsom utskottet tidigare har strukit under är det nu av stor vikt att olika typer av prishöjningar kan hållas tillbaka."

Eftersom socialdemokraterna i finansutskottet och i skatteutskottet tydligen är helt klivna på den här punkten - i skatteutskottet ser man tydligen allvarligt på utvecklingen av alkoholkonsumtionen, medan man i finansutskottet är mer bekymrad över möjligheten att hålla inflationen i schack - finns det, menar vi, anledning för riksdagen att ta initiativ och se till att höjningen kommer till stånd. Därför har vi avgivit reservationen.

Anf. 96 LARS HEDFORS (s) replik:

Herr talman! Jag vill börja med en liten replik till Knut Wachtmeister angående hans kommentar till vad jag sade om debattordningen. Jag vill erinra Knut Wachtmeister om att jag redan i förra veckan talade om för en av hans partivänner i skatteutskottet att vi tänkte dela upp frågorna i betänkandet på två personer inom mitt parti. Han kan inte ha varit ovetande om detta.

Sedan kommer Knut Wachtmeister in på frågan om bristen på råvara. Han håller med om att det är brist på råvara och frågar: Varför accepterar inte socialdemokraterna alla de borgerliga förslagen?

Det finns ett gammalt ordspråk som lyder: Otack är världens lön. Här går vi de borgerliga till mötes och föreslår generösare avsättningsregler till skogskonto. Vad händer då? Jo, det kommer nya krav från de borgerliga på ytterligare generösa skatteregler för en redan nu skattemässigt ganska gynnad grupp människor. Man borde kunna nöja sig med det som vi har föreslagit när det gäller skogskontoregler.

Sedan vill jag säga några ord till John Andersson. Vi två är överens när det gäller skogsvårdsavgiften. Vi anser att den behövs därför att den stimulerar till skogsvårdsåtgärder och därför att det på sikt leder till att råvarutillgången säkras. Vi är också överens när det gäller minimiavgiften. I varje fall har ni inte reserverat er på den punkten. Vi är överens om att vi skall avvakta de närmare överväganden som skall göras i departementet, bl. a. med anledning av dödsboudningens förslag. Jag förstår inte riktigt varför vi skall behöva diskutera det.

Slutligen vill jag vända mig till Stig Josefson. Han talar om att löptiden för avsättningar på skogskonto borde vara 15 år i stället för 10. Jag är alldeles övertygad om, Stig Josefson, att det skulle få precis motsatt effekt när det gäller avverkningsarna. Då skulle skogsägarna få ytterligare fem år på sig. De

skulle alltså inte behöva göra några avverkningar för att fylla på sina skogskonton förrän efter ytterligare fem år. Det kommer att få precis motsatt effekt mot den vi vill ha. Det kommer inte att stimulera avverkningar.

Stig Josefson kräver vidare rätt till avdrag för lantmäterikostnad. Han vill att det skall anses vara en driftkostnad. Men det är faktiskt en kostnad för förvärv. Alltså kan det inte vara fråga om en driftkostnad.

Jag återkommer till Kjell Johansson.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 97 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Det må vara hänt att socialdemokraterna har två talare i debatten om skatteutskottets betänkande 50. Häromåret, när vi hade ett annat betänkande uppe till behandling fanns det inte en enda socialdemokrat från skatteutskottet vare sig på talarlistan eller i kammaren. Det jämnar ut sig i längden. Nu har man tagit igen det.

Sedan säger Lars Hedfors att vi är otacksamma som vill permanenta höjningen av insättning på skogskonto. Men det är faktiskt på det viset att skogsnäringen är en mycket långsiktig näring. För att få en stadigt högre avverkning skall man inte införa tillfälliga regler utan mer långsiktiga. Det är därför vi har velat permanenta den högre procentsatsen.

I sitt första inlägg klagade Lars Hedfors över att vi återigen kommer tillbaka med förslaget att man skulle fritt få överföra skogskonto från en bank till en annan. Vi behandlade den frågan för ett par månader sedan, sade Lars Hedfors. Ja, det gjorde vi. Men nu tog jag upp tanken igen, och den här gången fick vi med oss Tommy Franzén. När vi kommer tillbaka nästa gång kanske vi får med oss centern också. Och då blir det som vi har krävt. Det är fullt motiverat att vi kommer tillbaka i den här frågan.

Anf. 98 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Jag förstår inte Lars Hedfors resonemang om att en förlängning av tiden till 15 år skulle innebära att man avverkade mindre. Om avsikten är att åstadkomma en större avverkning, då kan jag inte förstå annat än att möjligheten att sprida inkomsterna över en längre period skulle innebära en stimulans. Det skulle alldeles självklart stimulera till en ökad avverkning.

Vad sedan beträffar lantmäterikostnaderna är ju dessa avdragsgilla när man avyttrar fastigheten. Därför kan väl ingen förneka att det skulle stimulera till en snabbare strukturrationalisering om man lät kostnaderna vara avdragsgilla redan vid köpet.

Jag hade inte tänkt lägga mig i diskussionen om debattordningen, men när Lars Hedfors upprepar sin förklaring må jag säga att jag tycker det är ett mycket märkligt resonemang. Här skall fem partier delta i debatten. Fyra av dem säger att de kommer att ha en representant i debatten, och det femte partiet säger att det kommer att ha två. Då menar Lars Hedfors att de fyra partierna absolut skall rätta sig efter det femte. Är det ett uttryck för socialistisk förträfflighet att alltid tycka att man har rätt?

Anf. 99 LARS HEDFORS (s) replik:

Herr talman! Först en liten kommentar till vad Kjell Johansson sade om alkoholbeskattningen. Han pekade på att ungdomens alkoholbruk enligt vissa SIFO-mätningar skulle öka, och han talade t. o. m. om ett trendbrott. Rent definitionsmässigt är det fel. Om man skall kunna tala om ett trendbrott måste man ju se på utvecklingen även för tiden efter ökningen.

Som Kjell Johansson själv var inne på har vi en stark skrivning i utskottsbetänkandet. Det kommer att genomföras en stor informationskampanj, som initieras av regeringen. Vi trycker på att prisinstrumentet skall användas och att det skall leda till skattehöjningar. Dessutom, Kjell Johansson, borde ni kunna vänta eftersom vi här i riksdagen redan om fyra månader kommer att ha en stor och lång debatt om alkoholpolitiken.

Knut Wachtmeister återkom till frågan om avsättningen på skogskonto och menade att reglerna skall vara permanenta. Vi socialdemokrater anser att det är bättre med tillfälliga regler. Om man har det blir de verkligen ett incitament till avverkning. Om reglerna däremot permanentas kan ju skogsbrukarna lika gärna vänta ett tag till med sina avverkningar. Det kan inte vara någon vits med det.

Till Stig Josefson, slutligen. Han kräver en förlängning av uppskovstiden när det gäller avsättning till skogskonto. Men om en skogsbrukare tar ut sina pengar efter tio år blir det ju tomt på skogskontot, och då kan det finnas anledning för honom att fylla på det. Det blir därmed ett incitament till avverkning. Enligt ert förslag kan han vänta ytterligare fem år med sina avverkningar. Ni fördröjer alltså på det sättet avverkningarna ytterligare.

Anf. 100 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag får väl tacka Lars Hedfors för att han bjuder mig på den sista repliken i den här debattomgången.

Vi är oroliga över utvecklingen på det här området. Det är faktiskt vetenskapligt fastställt att prisinstrumentet är det enda som är verksamt. Skatten har inte höjts på över ett och ett halvt år, och det kommer att förflyta cirka två år innan den här frågan tas upp igen. Med den skrivning som finansutskottet har i sitt yttrande finns det inte någon anledning att vänta sig att regeringen skall lägga fram något förslag till prishöjningar, och därmed kommer situationen naturligtvis att förvärras ytterligare. Det är detta som är anledningen till att vi vill ha en höjning nu.

Talmannen anmälde att Lars Hedfors anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 101 BARBRO NILSSON (s):

Herr talman! Skatteutskottet har behandlat vår motion 597, och jag vill göra några markeringar. Det handlar om alkoholbeskattningen.

Riksdagen har tidigare uttalat att målet för alkoholpolitiken skall vara att fram till år 2000 minska alkoholkonsumtionen med ytterligare 25 %. I årets budgetproposition upprepar regeringen det målet. På de 14 år som återstår till sekelskiftet skall alltså denna ambitiösa politik genomföras.

Vi kan arbeta på tre vägar för att minska alkoholkonsumtionen. Det är en

aktiv prispolitik, opinionsbildning och kontrollerad försäljning. Det är också de tre vägarna som har lett till de framgångar som hittills har uppnåtts.

Sedan riksdagen tog sitt alkoholpolitiska beslut 1977 har de presenterade konsumtionstalen visat på en gradvis nedgång. Men 1985 inträffade ett avbrott i den nedåtgående trenden. Och det första kvartalet 1986 har försäljningen ökat, om man jämför med motsvarande period under år 1985.

Systembolaget har utfört beräkningar av försäljningen under första kvartalet 1986. Som underlag ligger 30 slumpvis utvalda butiker. Enligt den beräkningen har försäljningen ökat med 3,5 % mätt i ren alkohol. Den dominerande ökningen svarar starkölet för, med 9,5 %.

Den statistik som socialstyrelsen har över konsumtionen under 1985 visar också på en ökning.

En undersökning som SIFO har gjort beträffande ungdomars alkoholvanor pekar entydigt på samma sak: konsumtionen ökar. Enligt en undersökning som omfattar 1 400 ungdomar i åldrarna 12–24 år har vindrickandet ökat med 13 % samtidigt som spritkonsumtionen har ökat med 15 %. På ett år har ungdomars konsumtion mätt i ren alkohol ökat från 1,7 till 1,99 liter.

Fortsatta framgångar förutsätter att man använder alla de tre metoder som hittills har legat till grund för alkoholpolitiken sådan den antogs av riksdagen 1977, alltså aktiv prispolitik, opinionsbildning och kontrollerad försäljning.

Regeringen har i slutet av april, med anledning av de redovisade alarmerande konsumtionssiffrorna, sagt sig ha för avsikt att starta en omfattande kampanj för att bryta den stigande konsumtionstrenden. Detta är synnerligen befogat.

Så till prissättningen. Priset på alkohol har varit oförändrat med avseende på skatten sedan i december 1984. Sedan den tidpunkten har konsumentprisindex ökat med 7,5 % mätt i mars 1986. Genom förskjutningar i konsumtionsmönster och vissa importanpassningar har Systembolagets priser ökat med 2,6 % under motsvarande period.

Om riksdagsbeslutet från 1977 om aktiv användning av prisinstrumentet skall följas, måste prishöjningar göras. Dessa bör dessutom vara något större än vad som skulle följa av att priset enbart anpassas till förändringar av konsumentprisindex. En viktig förutsättning för att priset på alkohol tid efter annan skall ha en konsumtionsdämpande betydelse är att prisjusteringar sker relativt ofta. Den sänkning av alkoholprisets relativa värde som har skett sedan 1984 motverkar riksdagens mål om en fortgående konsumtionsminskning. Vi anser att det är viktigt att prisinstrumentet används på ett mer aktivt sätt.

När regeringen överväger prispolitiken beträffande alkoholdrycker finns det anledning att också ägna uppmärksamhet åt frågan vilken betydelse det har att alkoholpriserna ingår i underlaget för konsumentprisindex. En uppräknig av konsumentprisindex utlöser i vissa lägen höjningar av bl. a. löner och pensioner. Detta samband mellan alkoholpriserna och konsumentprisindex kan bidra till att minska benägenheten att höja alkoholpriserna, eftersom alkoholpolitiskt motiverade höjningar kan utebli därför att man av andra skäl vill motverka en höjning av konsumentprisindex. Möjligheterna att eliminera effekterna av detta samband bör därför prövas.

Vi som står bakom motion 597 anser att utskottet har insett motionens

allvarliga syfte, även om man har avstyrkt den. Man instämmer i vår uppfattning att också prisinstrumentet bör användas som ett av medlen i en aktiv alkoholpolitik och att riksdagens målsättning för denna politik skall fullföljas.

Det framhålls nu allt oftare att alkoholen faktiskt är ett stort hälsovårdsproblem. Det gäller att vidta alla förebyggande åtgärder, och där ingår prissättningen som en. Regeringen måste på allvar pröva om man kan lägga alkoholpriserna utanför beräkningen av konsumentprisindex. Om man inte kan komma fram på den vägen, på grund av att det utlöser reaktioner i löneförhandlingarna och på så sätt hindrar en aktiv alkoholpolitik, får man faktiskt försöka kringgå detta problem. Jag tror att man skulle kunna göra det, eftersom alkoholen – trots allt – är en umbärlig vara.

Herr talman! Jag har med mitt inlägg bara velat understryka våra synpunkter, och jag har inget särskilt yrkande.

Anf. 102 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag skall, som Lars De Geer redan tidigare har anmält, behandla finansutskottets betänkande 34 och folktopireservationen 2 till detta betänkande. Jag kan bara beklaga att socialdemokraterna i finansutskottet tydligen heller inte vill vara med i kammaren – möjligen på grund av det rykte som har spritt sig beträffande voteringen.

Antag att medborgaren Kjell-Olof Alexandersson behöver låna 10 000 kr. Antag vidare att han går till två olika långivare, Andersson och Pettersson, som kan låna honom 5 000 kr. var.

Anderssons villkor är att Kjell-Olof skall betala ränta motsvarande diskontot plus 1,25 %. Lånet skall löpa till dess att båda är ense om att det skall lösas in. Men eftersom Andersson kan behöva ha sina pengar tillbaka snart, avtalar de också att han skall ha den möjligheten, men då måste han avstå från 1 % av kapitalet. Kjell-Olof, som är i stort behov av pengar, ingår låneavtalet med Andersson.

Den andre långgivaren, Pettersson, säger: Kjell-Olof, du får låna 5 000 kr. på tio år av mig mot 10 % fast ränta. Men jag har speldjävulen i mig och behöver inte räntan punktligt en gång per år. Vi kastar tärning om när, under de här tio åren, räntan skall betalas.

Kjell-Olof ingår också detta låneavtal. Andersson och Pettersson har då med lagens ord försträckt Kjell-Olof pengar, och det har de gjort på vissa villkor, som finns antecknade på papper. De villkoren har Kjell-Olof lovat att uppfylla.

Antag nu vidare, att Kjell-Olof plötsligt inser att han gjorde en ovanligt dum affär när han lovade Andersson en ränta på 1,25 % över diskontot. Han kan då självfallet ta upp förhandlingar med Andersson om en lägre ränta. Han kan också säga: Jag tar inga nya lån av dig till den ockerräntan. Men Andersson har i sin hand ett papper där det står att han så länge låneförhållandet består har rätt till diskontot plus 1,25 % på det kapital han dittills har lånat Kjell-Olof. Det papperet är precis lika juridiskt bindande som Petterssons papper på att han skall få 10 % ränta och att hela räntan skall lottas ut en gång under lånetiden.

I båda fallen gäller den ända sedan den romerska rätten kända klara

Prot. 1985/86:164
5 juni 1986

Den ekonomiska politiken, m. m.

civilrättsliga regeln, som på latin heter "pacta sunt servanda" – avtal skall hållas. Den regeln hör till det mest elementära i svensk juridik. Den gäller inte bara för Kjell-Olof Alexandersson eller vem som helst i denna kammare som lånar pengar, den gäller faktiskt också staten när staten via riksgäldskontoret och med någon bank som ombud lånar pengar av Andersson och Pettersson. Konstigare än så är det inte.

Men trots det tycks varken statsrådet Johansson eller finansutskottets majoritet ha begripit att förslaget att från den 1 juli i år slopa den extra räntan om 1,25 % på pengar som satts in före den 1 juli är både moraliskt förkastligt och ett rent avtalsbrott. Det finns ingenting som ger staten någon "högre" rätt att ensidigt bryta ett avtal som är ingånget på civilrättslig grund.

Det är just därför vi från folkpartiets sida motsätter oss förslaget att den extra räntan över diskontot skall slopas också på kapital som har sparats före den 1 juli i år. Vi vill inte medverka till ett avtalsbrott mot 2.6 miljoner svenskar.

Låt mig för pedagogikens skull påpeka att staten inte bara lånar av Andersson och Pettersson via allemanssparandet och premieobligationerna. Staten lånar också genom vanliga ränteobligationer och på den internationella marknaden. Hur tror finansutskottets majoritet att det skulle uppfattas bland våra långgivare i London, New York eller Tokyo, där vi har lånat mycket pengar, om vi plötsligt gentemot alla långgivare där bara förklarade att räntan bestäms av Sveriges riksdag och därför kan räntesatsen som står tryckt på obligationen inte vara ovillkorlig i ett civilrättsligt avtal?

Vad finansutskottet försöker påstå är nämligen att Sveriges riksdag skulle ha möjlighet att ensidigt förändra villkoren i ett avtal som riksgälden på vårt uppdrag har träffat, trots att det inte finns några undantagsklausuler i avtalet, för det gör det inte.

Det skulle bli en skandal på den internationella penningmarknaden! Sveriges kreditvärdighet skulle komma i fara. Jag skulle gärna vilja fråga finansutskottets talesman – det blir väl Rune Rydén som får svara: Menar ni att vi genom beslut här i riksdagen ensidigt kan ändra ett avtalsvillkor som vi har träffat med t. ex. Japan?

Ifall den internationella scenen är för svår, låt oss spela på hemmaplan. Långgivare Pettersson, som jag nämnde inledningsvis, köpte premieobligationer. Vad tror ni egentligen att han skulle säga, om vi här i huset plötsligt beslutade att visserligen står det på den obligation han köpt att högsta vinsten är x kronor, men nu måste staten spara så därför skall den minskas med y kronor i fortsättningen? Hela obligationsmarknaden skulle vara förstörd för all framtid! Säkert finns det en och annan spelare som även i fortsättningen vore beredd att förlora pengar, men de stora långgivarna skulle försvinna – och med dem obligationsmarknaden!

Förmodligen har finansutskottet inte orkat tänka så långt, men det vore bra om man hade gjort det och kunde svara mig: Vad är det för civilrättslig regel som gör att finansutskottet tycks mena att staten ensidigt kan ändra på ett avtalsvillkor när lånet ges via sparkonto? Menar ni i finansutskottet att man här i huset kan göra det också i fråga om en utelöpande obligation? Det handlar i båda fallen om skuldebrev.

Herr talman! Den här frågan rör kanske inte primärt den stora skiljelinjen i

svensk politik. Men den utomordentligt nonchalanta och okunniga behandling som folkpartiets motionsyrkande i en central rättsäkerhetsfråga har fått i finansutskottet har upprört mig personligen i ovanligt hög grad. Det minsta man kunnat begära hade varit att utskottet hade hört lagutskottet och konstitutionsutskottet, men inte ens det har man gjort. Låt mig säga att jag anar att socialdemokraterna motsatt sig det av rädsla för svaret, men jag är utomordentligt förvånad över att moderaterna, som brukar tala om lag och rätt, varken velat höra lagutskottet eller ansluta sig till reservationen. De fem rader där majoriteten på ett ovanligt enfaldigt och okunnigt sätt avstyrker motionsyrkandet vittnar om att finansutskottet i Sveriges riksdag inte ens begripit vad det handlar om, nämligen rätt och moral i affärer med svenska medborgare.

Anf. 103 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Jag vill bara till Karin Ahrland säga att finansutskottets behandling av detta ärende har skett på sedvanligt sätt. Såvitt jag vet – jag var själv inte närvarande vid justeringen av betänkandet – framställdes inget yrkande om remiss till annat utskott, varken lagutskottet, justitieutskottet eller konstitutionsutskottet, som kunde vara tänkbara i detta fall.

Jag vill, herr talman, citera vad utskottet skriver, därför att det kan vara betydande:

”Utskottet vill med anledning härav anföra följande. Räntan på sparade medel i allemanssparandet anges i lagen om allemanssparande och bestäms således av riksdagen. Räntesatsen kan således inte ses som ett villkor i civilrättsligt avtal. Den nu föreslagna räntesatsen skall tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1986 på hela det belopp som finns inestående på allemanssparkonto.”

Anf. 104 KARIN AHRLAND (fp) replik:

Herr talman! Det är uppenbart att varken Rune Rydén eller jag varit med i finansutskottet när detta behandlat ärendet. Jag tillhör inte heller utskottet, men jag råkar veta att folkpartisterna begärt remittering till lagutskottet. Det kan jag upplysa Rune Rydén om.

Han gjorde precis som man brukar i Sveriges riksdag: han citerade de fem rader utskottet skrivit.

Jag måste påpeka för Rune Rydén att riksdagen har all makt i världen att bestämma om skattefrihet på detta sparande. Vad riksdagen säger i den frågan får vi alla finna oss i, vare sig riksdagen ger skattefrihet eller tar bort skattefrihet.

Att riksdagen tar upp räntan är inte alls nödvändigt, men när riksdagen nu har gjort det, då representerar riksdagen staten. Det som är skrivet i detta avtal om räntan är helt enkelt det civilrättsliga avtalet.

Detta är skillnaden, Rune Rydén, mellan civilrätt och statsrätt, och det tycker jag vi bör komma ihåg i riksdagen.

Anf. 105 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Jag skall inte gå in i någon debatt med justitieutskottets ordförande om skillnaden mellan olika sorters rätt – statsrätt, civilrätt och allt vad det kan heta. Det ligger utanför mitt kompetensområde.

Låt mig dock säga en sak, herr talman, där jag har någon kompetens som ledamot av finansutskottet, även om jag inte var närvarande vid ärendets behandling och justering. Såvitt jag kunnat utröna har inte något yrkande ställts om remiss av detta ärende till något annat utskott. Det kan ju vara en intressant upplysning för Karin Ahrland.

Anf. 106 KARIN AHRLAND (fp) replik:

Herr talman! Jag ursäktar Rune Rydén om han inte har samma kunskaper som jag om skillnaden mellan civilrätt, statsrätt och finansrätt. Det är helt förklarligt. Men om man inte har det, och det kommer en motion som handlar om civilrätt; då är det ganska naturligt att man inhämtar yttrande från sakkunskapen.

När Rune Rydén nu påstår att frågan icke varit remitterad och att ingen remiss begärts, provocerar han mig så långt att jag får lov att ställa yrkande om återremiss.

Anf. 107 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vill ta upp min och Margareta Palmqvists motion Fi304, som behandlas i finansutskottets betänkande 29. Vi föreslår där åtgärder för att utjämna kommunernas ekonomi och deras möjligheter att ställa viktig samhällsservice till medborgarnas förfogande.

Vi ser nu tydliga förbättringar av kommunernas ekonomi totalt. Det är resultatet av att landets ekonomi förbättrats de senaste åren. Det har förts en klok ekonomisk politik, och vi har också fått draghjälp utifrån, vilket har gjort att många kommuner återigen har börjat hoppas på ekonomisk balans och möjligheter att fortsätta viktigt reformarbete.

Men bilden är inte odelat ljus. Till de mörka sidorna hör att klyftan mellan rika och fattiga kommuner fortfarande är stor och riskerar att öka ytterligare.

I Stockholms län är välfärdslandet mycket starkt kuperat. Här finns höga höjder, där landets rikaste kommuner befinner sig. Men det finns också djupa dalar, där många av landets allra fattigaste kommuner ligger på botten.

Till en del klarar vi problemen i vår region med vår inomregionala skatteutjämning. Men liksom i andra landsändar, där problemen är lika stora men ser annorlunda ut och har andra orsaker än i vår landsända, behöver de fattiga kommunerna i Stockholms län också stöd. Problemen är till stora delar en följd av det ansvar många kommuner tog för det s. k. miljonprogrammets förverkligande på 1960- och 1970-talen. I de bostäder som då byggdes bor nu många människor i Stockholms län. Många av dem är unga, och många är barn. I min hemkommun, Upplands Väsby, går en femtedel, alltså 20 %, av kommunens invånare i skolan. Lägg till detta de barn som är mellan 0 och 7 år. Barn behöver omsorg, en bra skola, kultur- och fritidsutbud, säkra skolvägar och mycket annat som kommunerna skall klara av och som medborgarna ställer krav på.

Den försvagning av samhället som de borgerliga regeringsåren förde med sig känns fortfarande tungt i fattiga barnrika kommuner. Det finns så många behov som är lika viktiga att få tillfredsställda oavsett i vilken kommun man bor. Viktiga jämlikhetsskäl talar för ett effektivt skatteutjämningsssystem, där sådana behov tas som utgångspunkt.

Utskottet skriver mycket kort om vår motion. Trots att den avstyrks känner jag mig nöjd, eftersom man skriver att man tar för givet att de synpunkter vi för fram kommer att beaktas i det fortsatta arbetet med att ta fram ett förslag till nytt skatteutjämningssystem. Därför är jag nöjd och har således inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan. Men jag vill också säga att vi från län kommer att följa frågan mycket noga och återkommer, om det blir nödvändigt.

I detta anförande instämde Margareta Palmqvist (s).

Anf. 108 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall tala i anslutning till finansutskottets betänkande 29, som vi tidigare anmält.

Om man skall peka ut vad som haft störst betydelse för den ökade jämlikhet som vi kvinnor uppnått under 1970-talet och framåt, så är det den offentliga sektorn.

Genom utbyggnaden av den offentliga sektorn under 1960- och 1970-talen öppnades en stor, expanderande arbetsmarknad för kvinnorna. Utbyggnaden av den kommunala och landstingskommunala servicen gav oss inte bara arbeten, den gav oss också de praktiska förutsättningarna för att vi skulle kunna arbeta. Vi fick barnomsorg och äldreomsorg, så vi behövde inte längre känna oss skyldiga att stanna hemma och vårda äldre anhöriga. Vi fick en förbättrad kollektivtrafik, så att vi kunde ta oss till våra arbeten, och vi fick ökade möjligheter till utbildning.

Allt detta gav effekter på kvinnofrigörelsen som ringar på vattnet. Utbildningen öppnade möjligheter som tidigare i huvudsak varit förbehållna männen och gav oss kunskaper så att vi kunde formulera våra krav. Våra förbättrade positioner synliggjorde också skillnaderna mellan mäns och kvinnors villkor, och ur debatten växte lagar fram om jämställdhet.

Vi kan alltså konstatera att den kraftiga expansionen av den offentliga sektorn under 1960- och 1970-talen hade en avgörande betydelse för kvinnofrigörelsen. Men vid 1980-talets början förändrades bilden. Kommuner och landsting skulle inte längre få bygga ut sina serviceområden efter behov. Industrin, och då framför allt exportindustrin, skulle ha resurserna. Den politiken fick omedelbart effekt för kvinnornas möjlighet att förvärvsarbeta.

Under 1970-talet nyanställdes varje år över 40 000 kvinnor i den offentliga sektorn. 1970 arbetade 600 000 kvinnor inom den offentliga sektorn, och det motsvarade då 40 % av alla kvinnor som arbetade. Varje år under 1970-talet ökade antalet kvinnor i den offentliga sektorn. 1980 fanns det 1 miljon kvinnor anställda, dvs. hälften av alla kvinnor som arbetade gjorde det inom den offentliga sektorn.

1980 bröts utvecklingen, som jag sade, och först 1984 skedde en ökning till 1,1 miljoner, vilket motsvarade 55 % av den kvinnliga arbetskraften.

Sett mot 1970-talets stora ökning är 1980-talet en katastrof. Under de första sex åren på 1980-talet var ökningen av antalet kvinnor inom den offentliga sektorn per år endast 16 000. Fram till 1988 beräknas den årliga sysselsättningsökningen till 11 000 personer inom den offentliga sektorn.

Strypningen av den offentliga sektorns tillväxt sammanfaller med den ökande automationen och datoriseringen, som innebär att många typiska kvinnoarbeten inom industri- och tjänstesektorn rationaliseras bort.

Sammantaget leder den förda politiken till att kvinnors redan begränsade arbetsmarknad krymper ytterligare.

Den ekonomiska krisen i kommuner och landsting drabbar inte oss alla lika. Den är inte könsneutral. Det är framför allt vi kvinnor som är hotade, och hotet kommer från två håll: dels försvinner våra jobb, dels minskar förutsättningarna för att vi skall kunna arbeta när den kommunala servicen försämras.

I den ekonomiska debatten i dag sade finansminister Feldt att de offentliganställda för sin egen skull borde avstå från att kräva löneförhöjningar, för annars fanns det risk för att man miste jobben – detta på grund av den finansiella situationen för kommuner och landsting. Kommunanställda och landstingsanställda kan alltså inte i fortsättningen räkna med rättvisa löner för sina arbeten. Förmodligen skulle det tilltala Kjell-Olof Feldt om vi fick tillbaka den gamla ordningen då en hel del av arbetet inom den offentliga sektorn sågs som ett kall. Förmodligen ser han fram mot en framtid där vi bildar Florence Nightingale-brigader inom sjukvården.

Man skulle kunna uttrycka det så att vår nyvunna jämställdhet ännu är bräcklig och uppbyggd som korthus. Det beroende som vi kvinnor hade tidigare av en enskild man har nu delvis flyttats över till den offentliga sektorn. Men börjar man plocka bort ett enstaka kort är risken mycket stor att hela huset faller ihop.

Givetvis måste kvinnornas arbetsmarknad breddas. Kvinnor måste förmås att bryta sig in på de manligt dominerade delarna av arbetsmarknaden. Men det tar tid, och just nu har kvinnorna sina arbeten i huvudsak inom den offentliga sektorn. Sett ur ett kvinnoperspektiv är det därför avgörande vad som händer i kommuner och landsting.

Sedan 1980 har kommuner och landsting berövats ca 40 miljarder genom förlorade statsbidrag, genom effekter av momshöjningar och devalvering. I föreliggande proposition anges de sammanlagda indragningarna från kommunsektorn till ca 6 miljarder, och förslag om indragning av ytterligare 4 miljarder har nu aktualiserats.

Jag har förgäves sökt i betänkandena och i propositionen efter en analys av kvinnoperspektivet, men jag hittar ingen sådan, detta trots den oerhört stora betydelse som kommuners och landstings verksamhet har för kvinnorna. Finns inte kvinnoperspektivet med i regeringens medvetandesfär, eller anser inte regeringen att utbyggnaden av den offentliga sektorn har haft en avgörande betydelse för kvinnofrigörelsen?

Herr talman! Jag har inget yrkande utöver dem som Hans Petersson i Hallstahammar tidigare framfört.

Anf. 109 OVE KARLSSON (s):

Herr talman! I motion 593, som behandlas i finansutskottets betänkande 29, är vi några socialdemokrater som framhållit de ekonomiska svårigheter som man i flera fall har i kommunerna. Faktum är att många kommuner har stora ekonomiska svårigheter, i flera fall beroende på hög arbetslöshet eller utflyttning.

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motionen att resurser måste finnas för att bistå de kommuner som har en besvärlig ekonomisk situation. Den synpunkten tycker jag är mycket väsentlig och förpliktande. De resurser i form av skatteutjämningsbidrag som nu avsätts för kommuner med särskilt besvärliga ekonomiska förhållanden måste fördelas så att de gynnar de kommuner som vi har tagit upp i vår motion.

I den kategorin finns några av kommunerna i Dalarna. Några av dem har stora svårigheter och skulle behöva visst ekonomiskt utrymme om kraven på en rättvis fördelning, social trygghet och en förbättrad livsmiljö skall kunna tillgodoses.

Det åtgärder som nu planeras måste vidtas på ett sådant sätt att de värst utsatta kommunernas situation inte försämras. Åtgärderna måste hela tiden syfta till att underlätta för de svaga kommunerna. Framför allt kommuner som har vikande befolkningsunderlag och av den anledningen även minskat skatteunderlag måste få del av det särskilda skatteutjämningsbidraget. Det måste nu bli regeringens uppgift att fördela de särskilda skatteutjämningspengarna på ett rättvist sätt mellan kommunerna, med inriktningen att de som har det största behovet skall få mest.

Det finns kommuner som kan komma i den situationen att de måste låna för att klara omläggningen av avräkningen till KBT. Regeringen bör söka vägar att undvika detta. Det bör finnas möjlighet att förlänga tiden innan pengarna skall vara inbetalda, eller att tillämpa något annat liknande förfaringssätt.

En annan fråga som vi anser måste klaras är kompensation för det skattebortfall som vissa glesbygdskommuner kan drabbas av om garantibeskattningen av fastigheter slopas. Därvidlag måste en total kompensation komma dessa kommuner till godo.

Herr talman! Målet för den kommunala skatteutjämningen måste vara rättvis fördelning, social trygghet och en god livsmiljö var man än bor i landet. Då krävs att den kommunala skatteutjämningen kan styras så att den kommer de kommuner som bäst behöver den till del. Det finns många kommuner med sviktande skatteunderlag.

Jag har velat göra den här markeringen som en komplettering till vad vi har framhållit i motion 593. Jag har inget yrkande, herr talman.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om skatteutskottets betänkande 38.)

Anf. 110 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera skatteutskottets betänkande 38 om vissa inkomstförstärkningar på statsbudgeten, m. m.

Prot. 1985/86:164
5 juni 1986

Den ekonomiska politiken, m. m.

Vissa inkomstförstärkningar på statsbudgeten, m. m.

Anf. 111 KARL BJÖRZÉN (m):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande 38 behandlar proposition 140 och ett stort antal motioner. Både betänkandet och propositionen har rubriken "om vissa inkomstförstärkningar på statsbudgeten". Med normalt svenskt språkbruk skulle man ha skrivit "om vissa skattehöjningar" för det är vad det är fråga om.

Moderata samlingspartiet har i motioner yrkat avslag på alla här aktuella skattehöjningar, och motionsyrkandena har följts upp i en lång rad reservationer till utskottsbetänkandet.

Jag skall inte ta upp kammarens tid med att gå igenom dessa reservationer, för jag finner det föga meningsfullt vid denna sena timme och på detta sena stadium av riksmötet. Jag vill bara göra några kommentarer kring ett par punkter där jag tycker att betänkandet i viss mån innehåller något nytt i jämförelse med motsvarande betänkande som tidigare har behandlats i kammaren.

Det gäller först och främst konstaterandet att alla partier nu tycks vara överens om att det är dags för någon form av översyn av energibeskattningen.

Utskottsmajoriteten föreslår under mom. 14 ett tillkännagivande angående en utvärdering av principerna för energibeskattningen. Vi moderater talar i reservation 10 om en utredning – och då menar vi en parlamentarisk utredning – som ett önskemål från vår sida. Folkpartisterna talar i reservation 11 om en allsidig översyn av principerna för energibeskattningen. Vi använder alltså olika uttryckssätt och menar kanske litet olika saker. Men alla tycks vara inställda på att det är dags för någon form av översyn av energibeskattningen. Det ser vi moderater som något positivt, och vi hoppas att det också skall komma något positivt resultat av detta.

Nästa punkt som jag tycker är värd att notera är att industrins bekymmer med energiskatterna här har fått något större utrymme än i tidigare betänkanden. Det beror på att när energiskatterna höjs kommer allt fler industrier med stor energiförbrukning i trångmål. Det är speciellt de föreslagna höjningarna av kolskatten som har föranlett motioner, uppvaktningar och skrivelser. Det har lett till att utskottet har enats om att föreslå ett tillkännagivande under mom. 10 angående nedsättning av energiskatten för kolbränsle.

Vi moderater skulle vilja ta ytterligare ett steg och få en förenkling av hela detta krångliga system med nedsättning av energiskatten för energikrävande industri. Det har vi emellertid inte lyckats med. Det vore önskvärt, menar vi, att kunna åstadkomma något annat än ett system som vi finner vara krångligt, svåröverskådligt och förmodligen också svårt att tillämpa.

Vi moderater har som bekant under flera år föreslagit att man skulle gå in för en princip med mervärdeskatt på energiskatteområdet. Liksom tidigare har utskottsmajoriteten inte velat gå oss till mötes på den punkten. Då tycker jag att det är intressant att notera vad som har hänt i vårt grannland Finland för en dryg månad sedan, där den nu sittande koalitionsregeringen har föreslagit en övergång till omsättningsskatt på energiområdet. Jag är medveten om att förhållandena är litet annorlunda – man kan inte i alla

avseenden direkt jämföra Sverige och Finland, men motivet för förslaget i Finlands riksdag är en önskan att underlätta och förstärka finländsk industris konkurrenskraft. Det vore någonting att tänka på även för majoriteten i vår svenska riksdag, så jag skulle vilja fråga utskottsmajoritetens talesman Bo Forslund:

För det första: Vad lägger man in i tillkännagivandet om en utvärdering av principerna för energibeskattningen? Hur har man tänkt att denna utvärdering skall gå till, och vad skall den inrymma?

För det andra: Är man beredd att göra denna utvärdering förutsättningslöst och på allvar ta upp ett studium av vad Bo Forslunds partivänner i den finländska regeringen föreslår i Finlands riksdag?

Till sist, herr talman, vill jag yrka bifall till alla de reservationer i betänkandet bakom vilka moderaterna i utskottet har ställt sig.

Anf. 112 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Strax före jul behandlade vi här i riksdagen frågan om skatten på gasol. Till grund härför låg en proposition i vilken regeringen hade föreslagit en höjning från 70 kr. per ton till 240 kr. per ton. I den motion som vi i folkpartiet väckte med anledning av propositionen yrkade vi att skatten skulle fastställas till 125 kr. per ton, vilket också blev riksdagens beslut.

Riksdagen underkände ganska totalt den proposition som då hade lagts fram. Under debatten påpekade jag bristen på underlag för de tidigare energipolitiska besluten liksom bristen på underlag i propositionen. Jag framhöll att behovet av en genomgripande översyn av förutsättningarna är mycket stort och att regeringen därför borde återkomma till riksdagen med ett mer genomarbetat förslag. Syftet var givetvis att få ett ordentligt underlag att fatta beslut på. Speciellt viktigt är detta, om man vill göra en omfattande och genomgripande förändring på beskattningens område.

Tre månader senare kommer regeringen med ett mycket omfattande förslag som gäller de flesta energislagen, och det är detta förslag som vi i dag debatterar. Men underlaget är precis lika obefintligt som förslaget är omfattande. Regeringen har inte ens försökt att presentera de analyser som behövs för att man skall kunna göra riktiga bedömningar. Jag vill därför ställa en fråga till socialdemokraternas talesman här: Hur kan man hantera en skattefråga som i sig rymmer de grundläggande förutsättningarna för svensk industri på detta sätt?

Beträffande energiinvesteringar inom industrin gäller det att först och främst ha tekniska möjligheter att genomföra sådana. I regel rör det sig om stora kostnader, och oftast handlar det om bindningar för lång tid. Anledningen till det senare är att kostnaderna ofta är betydande. Speciellt om man vill spara energi, blir det ofta fråga om att växla energikostnader mot kapitalkostnader. Det krävs då en lång utnyttjandetid – annars blir kalaset dyrt.

Vidare handlar det om försörjningsmöjligheterna. Energitillgången måste säkerställas.

Problematiken i detta sammanhang inrymmer omfattande och svåra avvägningar för svensk industri. Om nu regeringen inte hade dessa fakta klart för sig när propositionen skrevs, hade man väl ändå kunnat vända sig till de

Prot. 1985/86:164
5 juni 1986

Vissa inkomstförstärkningar på statsbudgeten, m. m.

människor ute i kommunerna som har sysslat med dessa frågor. Det är ju många som har projekterat och arbetat med exempelvis koleldade värmeverk o. d. Någon borde alltså ha kunnat informera regeringen om att det faktiskt handlar dels om väldigt stora pengar, dels om ganska komplicerade överväganden.

Det är på gränsen till ekonomiskt lättsinne att hantera en så här viktig skattefråga på det sätt som har skett. Protesterna från de egna leden har heller inte uteblivit. De människor ute i kommunerna som arbetar med dessa frågor har sannerligen inte varit speciellt blyga när de talat om vilket elände det skulle bli om detta förslag förverkligades. I efterhand har vi, som vanligt, hamnat i det läget att utskottet föreslår att en majoritet i riksdagen skall ge regeringen möjlighet till dispens. Men folkpartiet kan inte godta att vi på detta sätt drivs in i ett dispenssamhälle med lösa och godtyckliga regler i stället för fasta spelregler.

Herr talman! Det är sent. Jag skall därför nöja mig med några korta kommentarer till en del av reservationerna.

Syftet med de skattehöjningar som föreslås är att finansiera de familjepolitiska åtgärder som regeringen i ett annat sammanhang har föreslagit. Vi anser att det är orimligt att på detta sätt koppla ihop energiskatterna, vilka är av betydelse för svensk industri, med finansieringen av insatser inom familjepolitiken. De familjepolitiska åtgärderna måste naturligtvis få utgöra ett eget område, och de måste vara beständiga. Även skatterna måste på sitt sätt vara beständiga. Men samtidigt måste man självfallet ta hänsyn till att oljepriset på nytt kan rusa i höjden. Om det gör det, måste man sannolikt återigen göra justeringar i fråga om energiskatterna.

Reservation 3 handlar om energiskatten på kolbränslen. I Sverige har vi ju kommit ganska långt då det gäller fluidiserad förbränning av bl. a. pulvriserat kol. Här finns möjligheter att utveckla en teknikgren. Sverige kan på det sättet få en exportindustri. Även då det gäller rökgasrening har vi kommit dithän att förbränningen av kol t. o. m. får mindre miljökonsekvenser än förbränningen av olja. Om vi skall kunna dra nytta av våra kunskaper på detta område får vi inte helt obetänksamt göra sådana här oöverlagda skatteförändringar, för då riskerar vi – som sagt – att en svensk teknikgren som kan vara av stort värde slås ut.

Regeringen har verkligen tagit till en rejäl höjning av skatten på gasol. Riksdagen underkände tidigare en höjning till 240 kr. och fastställde den till 125 kr. Men det hindrar inte att regeringen kommer tillbaka med ett förslag om höjning till över 500 kr. Lars De Geer höll vid den debatten ett anförande där han påvisade vad en sådan skattehöjning skulle innebära för svensk industri. Jag kan i huvudsak hänvisa till det anförandet. Gasolanvändningen innebär en bättre miljö för 12 000 anställda inom stålindustrin. En sådan straffskatt som det förra förslaget innebar skulle för Bergslagens del betyda ca 40 milj. kr. per år vid den då aktuella nivån. Nu skulle det naturligtvis bli mycket besvärligare.

Jag har påstått att finansministern har underskattat konsekvenserna för svensk industri när han föreslagit de här skattehöjningarna. Jag tycker därför att det hade funnits skäl att se över de regler för skattenedsättning som gäller för svensk industri så att de inte fortlöpande försämrats. Det skulle innebära

ett ganska olyckligt hot mot sysselsättningen i Sverige.

Herr talman! Vi har som sagt begärt en utredning och vi tycker nu att regeringen måste ta vårt förslag på allvar och tillsätta en utredning som ser över hela detta problemkomplex, särskilt de effekter som energibeskattningen och andra skattehöjningar får på svensk industri. Alla de energipolitiska beslut som har fattats har faktiskt haft ett ganska bristfälligt underlag.

Skatteutskottets betänkande 38 behandlas också ett förslag om höjning av omsättningsskatten till 2 % vid aktieförsäljning. Jag erinrar mig den debatt vi hade första gången vi behandlade denna fråga. Då fanns början till en utformning som sedan visade sig vara den som gällde. Rune Carlstein, som då var skatteutskottets talesman, råkade nog försäga sig när han sade att detta var en utomordentligt försiktig start. Men oj vad han blev sannspådd! Jag vet inte om det som nu kommer skall kallas en utomordentligt försiktig fortsättning. Min fråga är i så fall: När kommer nästa utomordentligt försiktiga fortsättning?

Det här är ett ganska allvarligt problem. I nuvarande situation kan det naturligtvis tyckas att marknaden tål denna höjning. Men alla vet att aktiemarknaden inte ständigt är lugn och sansad eller att värdestegringen inte alltid går uppåt så rejält som den har gjort nu. Det kommer också tillfällen då börskurserna faller. Därför är det egentligen orimligt att den som sparar i aktier, och därmed tar en risk, förutom att vederbörande vid vikande börsvärde kanske förlorar stora pengar, skall betala skatt till staten vid försäljning av sina aktier. Det är helt orimligt att på det sättet beskatta kapital som medborgare indirekt ställer till industrins eller rättare sagt hela folkhushållets förfogande.

Bengt Westerberg talade på eftermiddagen om folkpartiets inställning till vinstandelssystem. Vi tycker att man skall underlätta för de anställda att bli delägare i det företag där de arbetar. Då är ett vinstandelssystem en mycket bra metod. Därför vill vi också stärka den. Vi menar därför att vinstandelar inte skall beläggas med socialförsäkringsavgifter, vilket aviserats i den proposition vi nu debatterar. En sådan åtgärd kommer helt enkelt att betyda att vinstdelningen slås ut som metod. Förmodligen är regeringen ute efter detta. Men självfallet kan vi från folkpartiets sida inte acceptera det.

Så några ord om avdrag för representation. Socialdemokraterna har en märklig förmåga att missgynna små företag. Nu lägger man fram ett förslag som innebär en begränsning av möjligheterna att göra avdrag för representationskostnader. Det kommer att drabba huvudsakligen de mindre och medelstora företag som inte själva har möjlighet att bjuda kunder. De stora företagen, som har egna stora matsalar och flotta anläggningar dit de kan ta kunderna, kommer inte att märka detta, men små företag kommer att på ett ganska besvärande sätt få en kostnadsökning om de vill visa rimlig gästfrihet mot sina kunder. Vi tycker att detta är orimligt. Möjligen lurar socialdemokraterna sig själva genom att restaurangbranschen blir lidande så att skatteintäkterna inte blir de avsedda.

Herr talman! Jag yrkar bifall till alla de reservationer som bär mitt namn.

Prot. 1985/86:164
5 juni 1986

Vissa inkomstförstärkningar på statsbudgeten, m. m.

Anf. 113 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande 38 behandlas proposition 140, där bl. a. föreslås vissa höjningar av energiskatterna. Således höjs skatten på eldningsolja med 200 kr. Motivet är den stora förändring som skett på prissättningen på olja på världsmarknaden. Priset är i dag knappast mer än hälften mot förra året och är nu nere i en sådan nivå att konkurrenskraften hos tillgångar som tagits fram under de sista åren hotas allvarligt. En tillfällig sänkning av oljepriset får inte äventyra de ansträngningar som har gjorts – i enlighet med riksdagens beslut – för en förnyelse av energisystemet. Därför kan man med skäl säga att den föreslagna höjningen av oljeskatten står helt i linje med vad riksdagen tidigare har uttalat.

I en partimotion från centern, där höjningen av oljeskatten godtas på grunder som jag redan nämnt, betonas också vikten av att förändringar i energibeskattningen kombineras med åtgärder som stimulerar till insatser i enlighet med de riktlinjer som riksdagen tidigare också har fastlagt. I centermotionen begärs bl. a. att ett bidrag om 15 % för investeringar till eldningsanläggningar för biobränsle skall utgå under budgetåret 1986/87.

Vidare krävs att nuvarande bidrag för investeringar i solenergianläggningar och små vattenkraftverk bibehålls t. o. m. budgetåret 1990/91 och att ett särskilt stöd till prototyp- och demonstrationsanläggningar för halmeldade anläggningar införs.

Näringsutskottet säger i sitt yttrande till skatteutskottet att man delar motionärernas uppfattning att energisystemets förnyelse skall fullföljas enligt riksdagens beslut och att det kommer att krävas en kombination av åtgärder för att säkerställa detta. För dessa åtgärder bör exempelvis inkomster från de "särskilda energiskatterna" kunna tas i anspråk. Näringsutskottet skriver vidare: "Det bör ankomma på regeringen att noga följa utvecklingen och vidta åtgärder eller återkomma till riksdagen med förslag till insatser som krävs för att förnyelsen av energisystemet skall fortgå utan avbrott".

Näringsutskottet föreslår också att vad utskottet anfört skall ges regeringen till känna.

Skatteutskottet instämmer i näringsutskottets yttrande och föreslår att detta ges regeringen till känna.

Vad beträffar skatten på naturgas följer såväl näringsutskottet i sitt yttrande som skatteutskottet centerns förslag och föreslår att skatten på naturgas fastställs till 308 kr., vilket också innebär avslag på propositionen i denna del. Beträffande gasol tillstyrks också centermotionen, vilket innebär att skatten fastställs till 185 kr. per ton. Också på denna punkt innebär skatteutskottets förslag ett avslag på propositionen.

Också när det gäller nedsättning av energiskatten för industriföretag har skatteutskottet i viss utsträckning gått motionärerna till mötes när det gäller industriföretag med hög förbrukning av kolprodukter. Näringsutskottet har på denna punkt anfört att höjningen av kolskatten skall inkluderas i underlaget för beräkning av skattenedsättning för dessa företag.

Skatteutskottet utgår för sin del ifrån att regeringen vid sin prövning av nedsättningsärendena beaktar de synpunkter näringsutskottet anfört och utformar nedsättningsbesluten så att berörda problem så långt möjligt

undviks. Och utskottet tillägger: "Om det skulle visa sig erforderligt har utskottet inget att erinra mot att, liksom hittills, hela kolskatten får medräknas då det gäller att fastställa nedsättningens storlek. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna."

Liksom beträffande förslaget till inkomstskatteregler har socialdemokraterna lyssnat och tagit hänsyn till de förslag som framförts från centern. Vi noterar detta med tillfredsställelse och ser det som en framgång för centerns uppfattning såväl i sak som när det gäller en ökad förståelse och respekt för andra partiers uppfattning.

Jag kan däremot inte dela den uppfattning som framförs i sammanfattningen i skatteutskottets betänkande, där förslag på väsentliga punkter i propositionen betecknas endast som detaljändringar. Men nog om detta.

Utöver energibeskattningsfrågan behandlas ytterligare ett antal ärenden i detta betänkande. I några av dem har centern haft en avvikande mening, som redovisas i tre reservationer.

I reservation 12 berörs frågan om beskattning av etanol, producerad av svenska produkter. Enligt centerns uppfattning borde etanol, tillverkad av inhemska råvaror, befrias från skatt i likhet med vad som gäller för andra inhemska bränslen. Vi anser att det finns tillräckligt underlag för att nu begära att regeringen lägger fram förslag av denna innebörd. En etanolproduktion på inhemska råvaror skulle vara en utmärkt beredskapsåtgärd; den skulle skapa förutsättningar att hålla åkerjorden i brukbart skick, vilket vid en avspärning är av oerhört stort värde. Jag yrkar därför bifall till reservation 12.

I reservation 14 berörs höjningen av omsättningsskatten på aktier. I centerns partimotion nr 442 yrkas att regeringen lägger fram förslag som främjar en sund utveckling av aktiemarknaden. Snabba klipp och kortsiktigt ägande, vars motiv endast är spekulation, måste mötas av åtgärder som begränsar denna utveckling. En höjd omsättningsskatt är enligt vår uppfattning inte en tillfredsställande åtgärd, och den löser inte de problem som jag här berört.

Omsättningsskatten på värdepapper gör det svårare att åstadkomma en effektiv andrahandsmarknad för riskkapital och försämrar möjligheterna för stora delar av näringslivet att anskaffa kapital. Risk föreligger också att utländska placerare drar sig undan den svenska marknaden.

I reservation 18 berörs frågan om avdrag för representation. Representation är ett naturligt led i kontakten mellan säljare och kunder. En begränsning av rätten till representationsavdrag innebär att en del av företagens marknadsföringskostnader inte blir avdragsgilla. Riksdagen har redan tidigare infört begränsningsregeln att kostnader för alkohol inte längre är avdragsgilla, ett beslut som jag är helt tillfreds med. Men att nu begränsa avdragsrätten ytterligare är högst diskutabelt, dels från företagets synpunkt – en till synes nödvändig utgift skulle inte längre vara helt avdragsgill – dels med tanke på vilka konsekvenser det skulle innebära för restaurangnäringen. Otaliga samtal från oroade restaurangägare bekräftar detta. En väl utbyggd restaurangrörelse har sin betydelse, inte minst för att öka vår attraktionskraft för utländska turister. Konsekvenserna av förslaget i propositionen borde ha blivit föremål för en mera ingående analys innan förslaget lades fram.

Prot. 1985/86:164
5 juni 1986

Vissa inkomstförstärkningar på statsbudgeten, m. m.

I reservation 20 behandlas frågan om vinstandelsstiftelser. Vi har i riksdagen för kort tid sedan behandlat en liknande motion. Min uppfattning – liksom reservationen – är oförändrad, varför jag icke skall förlänga debatten. Jag skall endast yrka bifall till reservation 20.

Herr talman! Med utgångspunkt i vad jag anfört yrkar jag bifall till de reservationer där mitt namn förekommer och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 114 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det här betänkandet handlar ju om inkomstförstärkningar. Vårt parti har under allmänna motionstiden i januari lagt fram våra förslag om det. De har behandlats tidigare, och en del av dem har vi så att säga blivit tvungna att upprepa i det här sammanhanget. Det gäller framför allt de förslag som rör omsättningsskatten på aktier, som – det noterar vi med tillfredsställelse – nu skall ökas. Det är vårt förslag från början, och det gläder oss att framför allt socialdemokratin till sist har accepterat det och först infört den här skatten och sedan ökat den. Vi är från vårt partis sida naturligtvis måna om att fortsätta att driva upp den – det tål börsen vid. Jag delar inte de farhågor som framförts här tidigare från företrädare för de borgerliga partierna att det skulle vara särskilt skadligt för de svenska aktiespekulanterna om de fick betala litet omsättningsskatt på sitt handlande och vandlande på börsen. Det är alltså en del av det här betänkandet som handlar om inkomstförstärkningar som vi accepterar och tycker är bra. Vi skulle i det fallet vilja gå litet längre än regeringen vill. Jag vill med detta yrka bifall till vår reservation 15.

Innan jag kommer in på energiskatterna, som betänkandet huvudsakligen handlar om, vill jag beröra ytterligare några punkter i betänkandet som gäller just förstärkningar av statsbudgeten. Vi kan ställa upp på de förslagen. Det gäller till att börja med representationsavdraget, där vi också vill gå litet längre än regeringen. Vi noterar att man äntligen, efter många års pläderande från vårt parti, är beredd att ingripa mot detta avdragssystem, som verkligen undanhåller statsbudgeten en mängd pengar. Jag skall inte utveckla det ytterligare utan yrkar bifall till vår reservation 19, som kräver en skärpning på denna punkt.

Jag vill säga några ord också om tobaksskatten. Det är förvånande, tycker vi, att inte övriga partier har velat utnyttja möjligheten att höja den skatten. Det kommer naturligtvis förr eller senare. Den har redan halkat efter, och det finns många skäl för att verkligen öka skatten på tobak. Jag vill därför i detta sammanhang yrka bifall också till reservation 21 utan att ytterligare gå in på de skäl som vi har redovisat i vår motion och vår reservation på den punkten.

Slutligen vill jag ta upp frågan om energiskatterna, som utgör huvuddelen i detta betänkande. Vi har inte accepterat den koppling som innebär att man skall utnyttja energibeskattningen som en inkomstförstärkning. Vi har av energipolitiska skäl accepterat vissa delar av förslaget, som vi har tyckt varit vettiga – speciellt när det gäller oljan, som jag skall återkomma till.

När det gäller principerna för energibeskattningen är det naturligtvis viktigt att vi kommer bort från skattekopplingen, dvs. att olika energislag

beskattas med hänsyn till skatten på olja. Det framgår av detta betänkande att det får rent absurda konsekvenser. En del har rättats till under utskottsbehandlingen, dels i näringsutskottet, dels i skatteutskottet, vilket framgår av dess slutliga förslag.

Vi kommer således inte att få de negativa beslut som ett accepterande av regeringsförslaget skulle ha inneburit, nämligen att t. ex. skatten på naturgas skulle ha rakat i höjden mycket kraftigt just på grund av att oljeskatten skulle höjas. Likaså skulle skatten på gasol ha höjts med hänsyn till oljeskatten. Det är absurda verkningar av att oljebeskattningen utformas som fallet är. Det går emot det som vi tidigare har varit överens om, nämligen att vi skall ha en skatt som prioriterar framtagandet av vettiga energilag och underlättar deras användning.

En del har blivit tillrättat, men vi har i vissa av fallen velat gå litet längre än regeringen. Jag vill återkomma till det.

Det är mycket bra att vi skall få en översyn av dessa frågor, vilket förutskickas i utskottsbetänkandet. Det behövs naturligtvis en styrning och planering av energiproduktion och energikonsumtion. Man kan inte ha en planlös användning och låta marknadskrafterna styra detta helt och hållet. Det har vi haft alldeles för mycket av i det här landet under efterkrigstiden. Vi fick under 1950-talet ett oljesamhälle utan att någon lade två fingrar i kors för att planera eller styra det hela. Sedan har vi haft stora svårigheter att rätta till det när förhållandena blev ohållbara och oljan gick upp i pris. Det är givetvis nödvändigt att se till att oljepriset hålls något så när på samma nivå, så att det inte med sjunkande världsmarknadpriser går ned och därmed äventyrar den energipolitik som vi har byggt upp och som har börjat fungera ganska bra.

Men vi har inte velat acceptera att oljeskatten bara skall användas som medel för inkomstförstärkning med koppling till familjepolitiken. Därför lade vi fram vårt förslag om en fond. Vi tror att det hade varit bra om utskottet hade tagit litet större hänsyn till det. Vi kommer kanske inom en tioårsperiod att på nytt få ökande oljepriser. Då kommer åter konsumenterna att drabbas. I ett sådant läge skulle det ha varit bra om vi haft en prisutjämningsfond och kunnat ta ut en inkomstförstärkning till statsbudgeten på annat sätt än genom att plocka in den via oljepengar.

Det finns en annan del i översynen av skatterna när det gäller energi som inte har nämnts särskilt mycket, nämligen frågan om produktionsfaktorsskatt, som vi har talat om i andra sammanhang. Om vi hade en produktionsfaktorsskatt skulle vi kunna beskatta energiförbrukningen i olika produktioner på ett sätt som gjorde att vi fick en energisnål produktion och ett vettigt skattesystem. Men det inslag i skattesystemet som produktionsfaktorsskatten utgjorde försvann som bekant. Det har vi inte hört talas om efter den underbara natten, då man från socialdemokratiskt håll talade om att det kanske skulle vara möjligt med en produktionsfaktorsskatt i det svenska skattesystemet. Enligt vår uppfattning vore en sådan värd att tänka på vid utformningen och utvecklingen av energibeskattningen. Den skulle nämligen göra att man på ett bättre sätt kunde styra och planera energiförbrukningen i landet.

Jag har tidigare varit inne på oljebeskattningen. Jag vill i anslutning till det

Prot. 1985/86:164
5 juni 1986

Vissa inkomstförstärkningar på statsbudgeten, m. m.

Prot. 1985/86:164
5 juni 1986

*Vissa inkomstförstärk-
ningar på statsbudget-
en, m. m.*

yrka bifall till vår reservation 2 som handlar om den.

I fråga om kolbeskattningen har vi uppnått en viss förbättring. Vi har tidigare pekat på att många kommuner efter 1982 lurades att installera stora, dyrbara kolverk. De fick lån med förmånliga villkor, men ganska snart därefter klämde regeringen till med en kolskatt. Det har naturligtvis drabbat kommunerna hårt och äventyrat i första hand hyrorna. Därför är det bra att det nu öppnas vägar för att kompensera de kommuner som har satsat på kolverk, så att de inte måste tillgripa stora hyreshöjningar när nu kolskatten skall öka ytterligare. Vi har gått emot den kraftiga höjningen och velat stanna på en lägre nivå.

Jag vill därmed yrka bifall till reservation 4.

Även naturgasen har jag berört. Regeringens tidigare tanke, att priset på naturgas skulle höjas till en helt otroligt hög nivå jämfört med priset på andra energislag, var absurd. Naturgasen är en ren energikälla som inte är miljöförstörande och som inte kostar mycket i insatser för rening och liknande. Därför hade priset, som vi tidigare föreslagit, naturligtvis bort hållas på en låg nivå. Vi har krävt en i förhållande till oljeskatten 25-procentig skattesats, och det vidhåller vi, men vi är glada att vi kommit en bit på väg. Skatten på naturgas kommer nu att stanna på en något lägre nivå, och relationerna mellan olja och naturgas blir litet bättre.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 5.

Skatten på gasol har redan berörts i debatten. Vi har tidigare varit med om att stoppa en höjning av skatten på gasol. Vi vidhåller vår inställning. Enligt vår uppfattning är det ganska planlöst att, såsom har skett, svänga från den ena månaden till den andra.

Jag yrkar bifall till reservation 6.

Slutligen har vi reserverat oss mot vad vi betecknar som övervinsterna i vattenkraftsproduktionen. Vi vet att den billigare vattenkraften har använts till att subventionera kränkraftsutbyggnaden här i landet. Det har varit en felaktig politik. Vi bör belasta de företag som har denna billiga vattenkraft, och pengarna bör kunna användas på ett bättre sätt i den svenska energipolitiken.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall också till reservation 13.

Anf. 115 BO FORSLUND (s):

Herr talman! Jag skall bland frågorna i föreliggande betänkande uppehålla mig främst vid inriktningen av energibeskattningen och kommer därvid samtidigt att kommentera reservationerna.

Under hösten 1983 fattade riksdagen beslut om energiskattepolitikens framtida inriktning. De riktlinjer som då lades fast och som innebar en betoning av att energibeskattningen skall inriktas på att få till stånd en effektiv och rationell energianvändning har därefter i allt väsentligt legat fast. I 1983 års beslut blev också fastlagt att man vid energiskattens utformning skall ta hänsyn till olika energikällors effekter på miljön, bytesbalansen, försörjningstryggheten, sysselsättningen och den industriella utvecklingen.

Dessa huvudprinciper ligger till grund även för de förslag som nu har förelagts riksdagen liksom för utskottsbehandlingen.

Energiskatterna har en mycket stor betydelse som styrmedel i energipoliti-

ken. De tankar som moderaterna har fört fram på att inordna energiområdet under mervärdeskatten utan någon styrs katt innebär att vi skulle avhända oss detta styrmedel. Om vi vill åstadkomma en rationell och effektiv energianvändning, måste vi i den nuvarande situationen emellertid mer än tidigare använda oss av det viktiga styrmedel som riktigt utformade energiskatter utgör.

Karl Björzén hänvisade till Finland. Jag tycker inte att det är relevant. Finland har i många stycken andra förutsättningar. Jag hade snarare väntat mig att Karl Björzén skulle ha gått söderut och hänvisat till Danmark. Där antogs ett mycket radikalt förslag när man för en tid sedan höjde oljeskatten med inte bara 200 utan 1 000 kr. per kubikmeter.

Den svenska energipolitiken är inriktad på att vi skall dels minska oljeanvändningen, dels avveckla kärnkraften. Denna dubbla uppgift gör att vi behöver utveckla alternativ till oljan och kärnkraften. Detta arbete har bedrivits under en relativt lång tid och med gott resultat.

Betydande insatser har gjorts för att främja utveckling och användning av ny energiteknik. Sedan 1975 har för forskning, utveckling och demonstration av ny teknik hela 10 miljarder avsatts över industridepartementets budget och ungefär lika mycket över bostadsdepartementets. Huvuddelen av dessa medel har satsats efter regeringsskiftet 1982. Dessa tillsammans med skattebefrielsen av de inhemska bränslena gör att vi i dag kan visa upp fungerande teknik för hantering och användning av de inhemska bränslena torv och flis, för solvärme, för energiodling, etc.

Vi har genom de målmedvetna satsningarna också lyckats minska energiförbrukningen kraftigt inom både bostadssektorn och industrin. Nytt kunande, ny teknik och uppfinningsrikedom har främjats genom de styrmedel som vi har använt oss av.

Nu står vi inför en situation där det finns risk för att de sjunkande oljepriserna minskar attraktionskraften hos de nya energikällorna. Riskerna är givetvis inte så stora när investeringarna redan är gjorda och anläggningarna är i drift. Riskerna ligger mer i att det inte blir några nya investeringar, om det är billigare att använda olja. För låga priser på olja kan alltså äventyra möjligheterna att på längre sikt behålla den kompetens som har byggts upp inom området. Den höjning av oljeskatten som nu föreslås är helt i linje med detta synsätt och även med uppfattningen att vi behöver främja utvecklingen av de inhemska alternativen.

Det har sagts mycket från denna talarstol om naturgas och gasol. Vad gäller naturgasen anser jag att skatten tills vidare bör bibehållas oförändrad vid 308 kr. Skatten på naturgas blir därmed, efter höjningen av oljeskatten, ungefär hälften av skatten på olja. Naturgasen får härigenom en gynnad ställning jämfört med andra energislag, men det är nödvändigt om vi vill underlätta en framgångsrik introduktion av naturgas i Syd- och Västsverige. På sikt måste emellertid naturgasen klara sig på egna meriter. Naturgasen utgör ett viktigt alternativ, inte minst när kärnkraften skall ersättas.

Vi har tidigare i våra åtaganden utlovat att naturgasen i skattehänseende skall jämföras med gasolen. Genom de nu föreslagna förändringarna är gasolen fortfarande belastad med en lägre skatt än naturgasen. Vid den översyn av energiskatterna som nu föreslås bli genomförd finns det all

Prot. 1985/86:164
5 juni 1986

*Vissa inkomstförstärk-
ningar på statsbudget-
en, m. m.*

anledning att se över frågan om naturgasens och gasolens förhållande i skattehänseende. Detta säger jag också som ett svar på Karl Björzéns och Kjell Johanssons frågor om vad översynen skall innehålla.

Kolskatten måste utformas så, att den inte motverkar en ökad användning av de inhemska bränslena. En kraftig ökning av kolskatten kan medföra att de anläggningar som har uppförts under senare år får en avsevärt försämrad lönsamhet. Det skulle också kunna medföra att fjärrvärmen blir för dyr och att andra uppvärmningsformer därmed väljs. Det finns risk för att de senast byggda anläggningarna, med den bästa reningstekniken, skulle kunna drabbas hårdast.

Mot denna bakgrund och i avvaktan på på den av utskottet föreslagna utvärderingen, har utskottet föreslagit att det ges möjligheter för regeringen att sätta ned skatten för vissa kolvärmeanläggningar. Det är viktigt att denna dispensmöjlighet utnyttjas mycket restriktivt. Annars är det risk för att styreffekten går förlorad.

I 1983 års energiskattebeslut fastslogs att elanvändningen inom industrin skulle vara skattemässigt gynnad i förhållande till användningen för uppvärmning. Detta är självfallet en viktig princip, som för närvarande inte bör ändras.

De förslag till skattehöjningar som nu föreligger är utformade med tanke på att styra energiförbrukningen i en mer effektiv riktning. Detta måste ju i princip gälla även industrin, där det fortfarande finns en stor potential för effektiviseringar och omläggningar av energianvändningen. Det bedöms i dag som nödvändigt att den nu aktuella höjningen av kolskatten inte får genomslag fullt ut för företag som har nedsättning av energiskatten. Anledningen är att det annars till följd av en ökad kostnadsbelastning i många företag uppstår en allvarlig försämring av konkurrenskraften. Den nu föreslagna höjningen av kolskatten bör därför inberäknas i underlaget vid beräkningen av skattenedsättningen.

Den senaste tidens snabba förändringar av oljepriserna och de förändringar och avsteg som då och då har skett från de principer som vi lade fast 1983 har gjort energiskattesystemet än mer komplicerat. Klara principer och riktlinjer för energibeskattningen krävs för att vi skall slippa ryckighet och osäkerhet i industri, i kommuner samt hos enskilda och andra som står inför att planera investeringar av olika slag.

Herr talman! Jag skall bara kort beröra de resterande reservationerna.

Som jag ser det, skall motivet till höjd skatt på värdepapper främst ses med utgångspunkt i fördelningspolitiska skäl. Vi tycker att också aktiemarknaden bör omfattas av den strama ekonomiska politik som vi för.

När det gäller avdrag för representation, är det förslag som nu föreligger inte någonting nytt. Redan vid företagsskatteberedningens förslag år 1977 föreslogs väsentliga inskränkningar i avdragsrätten. Dessa förslag genomfördes inte annat än i så måtto att rätten till avdrag för vin och sprit slopades.

Nu ställer de borgerliga partierna upp i samlad kör och hävdar att regeringens förslag går alldeles för långt. Ungefär samma kritik riktades mot förslaget när det gällde vin och sprit. Man menade att representationen skulle minska dramatiskt, vilket skulle innebära att många restaurangägare och småföretagare slås ut, det skulle bli en fruktansvärd arbetslöshet, osv. Så här

i efterhand, när vi har facit i hand, kan vi bara konstatera att restaurangnäringen har haft en gyllene tid sedan detta beslut fattades. Jag tror inte heller att denna enligt mitt tycke riktiga begränsning skall vålla alltför stora problem.

Jag har också den uppfattningen om att representationsluncher vid affärsförhandlingar nu börjar bli alltmer vanliga och att det inte finns anledning att uppmuntra till större frikostighet än vad som behövs. Bedömningen kan dock vara något annorlunda när representationen gäller utländska affärsförbindelser.

Vpk har föreslagit inkomstförstärkningar genom höjd tobaksskatt. Jag tycker att det är ett i och för sig lovvärt förslag. Vi tror emellertid inte på att det skulle bli en budgetförstärkning, eftersom man i dag samtidigt har en vikande tobakskonsumtion.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 116 KARL BJÖRZÉN (m) replik:

Herr talman! Jag ställde några frågor till Bo Forslund. Den viktigaste var vad utskottsmajoriteten avsåg med utvärderingen av energibeskattningen. Bo Forslunds svar var egentligen bara att man tycker att det är dags att titta på beskattningen av naturgas. Jag är litet besviken på det svaret och hoppas att han vid närmare eftertanke finner att man bör göra betydligt mer.

Bo Forslund talade varmt för styrning av energianvändningen. Det är ett känt faktum att vi moderater har en helt annan syn beträffande styrning och på skatterna som styrmedel. Vi anser att marknaden är det bästa styrmedlet.

Om vi nu tittar på resultatet av den styrning som socialdemokraterna har försökt utöva, finner vi att man så sent som 1983 fastställde riktlinjer för beskattningen på det här området. Men man har tvingats att en eller två gånger om året komma med förslag till förändringar av dessa regler för att det hela skall fungera, och nu är man beredd att ställa upp på en utvärdering. Det visar att den styrning som man har föreslagit och försökt utöva inte fungerar.

Det beslut som riksdagen snart kommer att fatta innebär dessutom ett underkännande av regeringens förslag i proposition 140, för det har ju hackats sönder, av olika skäl, så att det inte liknar någonting.

Sedan viftar Bo Forslund bort min hänvisning till vad som har föreslagits i Finland. En regering, i vilken Bo Forslunds partivänner ingår, har där lagt fram förslag om övergång till ett annat beskattningssystem, för att stärka den finländska industrins konkurrenskraft. Det viftar han bort med hänvisning till en punktskattehöjning i Danmark.

Jag tror att det vore förståndigt av Bo Forslund, om han tog de här frågorna litet mera på allvar och övervägde att utnyttja utvärderingen på ett för oss alla mera konstruktivt sätt.

Anf. 117 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Bo Forslund började med att räkna upp de olika faktorer som vi enligt 1983 års beslut skall ta hänsyn till då det gäller utformningen av energibeskattningen. Sedan konstaterade han att dessa huvudprinciper ligger till grund för det nu föreliggande förslaget.

Men låg det verkligen till grund för regeringens förslag, t. ex. hänsyn till effekterna på miljön, när man föreslog att skatten på gasol skulle höjas till 550 kr., en åtgärd som skulle medföra att den slogs ut helt och hållet i stålindustrin och ersattes med olja, som skulle ge en mycket sämre miljö? Eller att man över huvud taget skulle höja skatten på naturgasen så kraftigt som regeringen föreslog – var det av miljöskäl som man gjorde detta?

Tog man hänsyn till den industriella utvecklingen när man föreslog en höjning av kolskatten till 305 kr. per ton, vilket skulle fullständigt slå ut svensk cementindustri? Och tog man hänsyn till den industriella utvecklingen när man försämrade reglerna så att svensk industri skulle missgynnas?

Nej, man gjorde inte det, och man tog inte heller hänsyn till försörjnings-tryggheten när man slog ut kolet i kommunernas fjärrvärme. Därför har vi nu hamnat i ett dispensförfarande med mycket mycket oklara bestämmelser. Även näringsutskottets skrivning är kolossalt obestämd och kommer till stor del att lämna till regeringens bedömning att göra de olika avvägningarna. Vi tycker inte att det är tillfredsställande när det gäller en beskattning som är av grundläggande betydelse för svensk industri.

Att betala pengar för att få köpa aktier innebär att vi i Sverige kommer att ha de högsta transaktionskostnaderna i världen. Skulle någon acceptera att vi betalade exempelvis för att sätta in en hundralapp på banken? Det är i princip samma sak. Enda skillnaden är att det finns en risk inblandad i aktierna och naturligtvis också en viss premie för den risken. Chansen finns att tjäna mera på aktierna men också risken att förlora. Väldigt många människor har förlorat mycket av sina pengar på aktier. Visst är det onaturligt att de också skall betala en transaktionsavgift när de skall sälja aktierna.

Finansministern talar om att öka rörligheten på kapital. Är detta ett sätt, när man får betala för att flytta på pengarna?

Anf. 118 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Bo Forslund underströk hur mycket det avsatts till forskning och utveckling kring alternativa energiformer sedan 1982. Jag tycker att Bo Forslund kunde vara beredd att erkänna det betydelsefulla arbete och de stora satsningar som gjordes från 1976 till 1982. Detta behöver vi knappast diskutera. Utan den insatsen hade man inte kunnat få den omfattning av de alternativa energitillgångarnas utnyttjande som kunnat åstadkommas de senaste åren.

Jag tror vi kan säga att under dessa år – delvis beroende på centerns syn på kärnkraften och att man ville ha alternativ, givetvis också beroende på stegringen av oljepriserna – gjorde man praktiskt taget allt som man kunde göra för att så snabbt som möjligt ta fram alternativa energitillgångar och använda dem.

När centern tagit upp detta i sin partimotion är det för att man vill fortsätta på den inslagna vägen, både när det gäller forskning och utveckling och när det gäller att stimulera till att utnyttja de alternativa energikällorna och bli mer oberoende av olja och kol.

Jag tycker nog att på den punkten skulle man kunna vara villig att erkänna de insatser som gjorts.

En fråga: Vi var i skatteutskottet eniga om att skatten på etanol skulle tas

bort. Den frågan har hamnat i en utredning. Hur länge skall den ligga där? Vi var ju eniga om att ta bort skatten på etanol.

Prot. 1985/86:164
5 juni 1986

Anf. 119 BO FORSLUND (s) replik:

Herr talman! I fråga om styrmedel har vi självfallet olika meningar, och framför allt skiljer sig meningarna mellan socialdemokrater och moderater. Men jag vill säga att hade vi inte skatten som styrmedel så skulle vår energipolitik se betydligt annorlunda ut än vad den gör i dag, inte minst ur miljösynpunkt. Vi kan helt enkelt inte lämna över detta till de marknadskrafter som Karl Björzén så värtaligt beskrev här i talarstolen.

Till Stig Josefson vill jag säga att visst satsades det mellan 1976 och 1982 på energins område. Det skall jag villigt erkänna. Men de största insatserna har ändå skett sedan 1982. Vi behöver kanske inte kivas mer om den saken.

Till sist när det gäller skatten på etanol: Frågan är föremål för utredning i motoralkoholkommittén. Den kommer under sommaren eller hösten att avge ett betänkande. Det är ju vanlig praxis att vi avvaktar resultatet av en utredning, och jag tycker att Stig Josefson bör vänta tills allt underlaget finns på plats och resultatet kan presenteras.

Anf. 120 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Låt mig först mycket kort få redovisa några synpunkter på lönsamhet när det gäller investeringar i effektivare energianvändning och förnyelsebar energi jämfört med investera i produktionsanläggningar. Bo Forslund nämnde att det satsats 20 miljarder på tio år inom industri- och bostadsdepartementen. Om vi ett ögonblick funderar över vad vi har fått ut av detta, kan vi konstatera att den totala energianvändningen, räknat i slutlig energianvändning, sedan 1979/80 sjunkit från ca 420 miljarder kWh till 360 miljarder kWh. Samtidigt har vår olje användning halverats. Vi har fått, precis som Bo Forslund sade, en mycket användbar teknik vad gäller de inhemska bränslena. Värmepumpsteknik kan vi också nämna. Vi har alltså minskat vår energianvändning med 60 TWh. Det kan vara intressant att jämföra detta med de investeringar på produktionssidan som varit aktuella. Sedan folkomröstningen har det investerats ca 35 miljarder med anledning av kärnkraften, dels i de två senaste reaktorerna, dels i en effektutbyggnad av vattenkraften och av distributionsnätet. På detta sätt har vi fått fram 14 miljarder kWh.

Vad gäller satsningen på förnyelsebar energi och effektivare energianvändning har vi en mycket värdefull teknik och en mycket värdefull kunskapsbank. I dagens läge är det svårt att bedöma värdet av kärnkraftverken.

Herr talman! Jag vill helt kort kommentera det paket av åtgärder som det stundande beslutet om höjd oljeskatt innebär. Vi i centern är självfallet tillfredsställda med att socialdemokraterna har biträtt våra krav att oljeskattehöjningen skall kombineras med en rad stimulansåtgärder för att säkra en *kontinuerlig* utveckling mot allt effektivare energianvändning och ökad användning av förnyelsebar energi.

På grund av tidigare under innevarande riksmöte fattade, delvis motsäggande, beslut har tillstyrkandet av centerns motionsyrkande fått ges formen av

Vissa inkomstförstärkningar på statsbudgeten, m. m.

Prot. 1985/86:164
5 juni 1986

*Vissa inkomstförstärk-
ningar på statsbudget-
en, m. m.*

uppdrag till regeringen. Detta innebär självfallet att det i hög grad beror på regeringen hur snabba och omfattande åtgärder som kommer att vidtas. Jag förutsätter dock att det kommer att vara en angelägen hederssak för den socialdemokratiska regeringen att följa upp alla de utfästelser som gjorts av ansvariga riksdagsledamöter och representanter för berört departement.

Jag styrktes i denna uppfattning när statsminister Ingvar Carlsson i dagens ekonomiska debatt strök under vikten av att fullfölja de överenskommelser som träffats med centern i samband med höjningen av oljeskatten. Stig Josefson har tidigare i huvudsak redovisat centerns förslag. Jag tillåter mig ändå att upprepa det här. Det kan vara bra för den kommande uppföljningen.

I korthet innebär vårt förslag

att villaägare och bostadsrättsinnehavare skall medges avdragsrätt för investeringar som görs för isolering, värmeåtervinning och övergång till eldning med biobränsle,

att investeringsbidraget avseende eldningsanläggningar för biobränsle höjs från 10 % till 15 % under budgetåret 1986/87,

att bidraget till solenergianläggningar och små vattenkraftverk bibehålls på minst nuvarande nivå och att besked ges för en längre period, i första hand 1989–1990,

att ett särskilt PoD-stöd utgår till ett antal halmeldningsanläggningar. Halm är en resurs som är lättillgänglig och som vi borde utnyttja bättre.

Viktigt är också att utskottet tillstyrkt vårt förslag om att den särskilda energiskatten skall anses som en förstahandsresurs för att täcka kostnaderna för de åtgärder som krävs för att fullfölja en kontinuerlig utveckling mot en effektivare energianvändning och ökad användning av förnyelsebar energi.

Herr talman! Jag har med denna konkretisering velat underlätta uppföljningen av den överenskommelse som vi i centern hoppas aktivt skall bidra till att underlätta en snabbare avveckling av kärnkraften.

Överläggningen var härmed avslutad.

Kammaren beslöt att den återstående behandlingen av de på föredragningslistan två gånger bordlagda ärendena skulle uppskjutas till morgondagens sammanträde.

9 § Kammaren åtskildes kl. 23.45.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Gunborg Apelgren